

”On tohtimista siinäkin että uskoo kaiken hyvään.”

Enemmän-kuin-inhimillisen hoivan huomioita Eeva Åkerbladin runoproosateoksen

Huolenpitoja kanssa

Mervi Autio

Pro gradu -tutkielma

Kirjallisuustieteiden tutkinto-ohjelma, Kotimainen kirjallisuus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

kesäkuu 2026

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kirjallisuustieteiden tutkinto-ohjelma, kotimainen kirjallisuus

Mervi Autio

”On tohtimista siinäkin että uskoo kaiken hyvään.” Enemmän-kuin-inhimillisen hoivan huomioita Eeva Åkerbladin runoproosateoksen *Huolenpitoja* kanssa.

Sivumäärät: 62

Tutkielmassani asettaudun Eeva Åkerbladin runoproosateoksen *Huolenpitoja* (2022) lomaan tarkastellen teoksen runojen kanssa enemmän-kuin-inhimillistä toimijuutta ja yhteismuotoutuvaa hoivaa *planetaarisen tunnun* näkökulmasta. Aino-Kaisa Koistisen ja Sanna Karkulehdon muotoilema *planetaarinen teoria* nojaa posthumanismiin sekä ihmisen jälkeiseen etiikkaan, kuten myös feministis-posthumanistiseen uudelleen kuvittelun voimaan. Uudelleen kuvittelu *Huolenpitojen* ja planetaarisen ajattelun kanssa kykenee luentani mukaan kannustamaan enemmän-kuin-inhimillisen hoivan ja yhteismuotoutuvan toimijuuden paremmalle huomioimiselle sekä näin ollen myötätuntoisemman ja eettisemmän todellisuuden äärelle.

Kanssaluen teoksen vetisyyttä Astrida Neimaniksen muotoileman *hydrofeminismin* kastelemana. Hydrofeministinen ajattelu huomioi olioiden välisiä vetisiä suhteita sekä veden merkitystä kaikkea elävää yhdistävänä. Tämä Neimaniksen tutkimukseen pohjautuva ekofeministinen ajattelusuuntaus käsittelee ruumiillistumista planetaaristen kytköksiin suhteena ja auttaa purkamaan subjektin liian eheiden ääriviivojen kuvitelmaa. Itsensä mieltäminen veden ruumiina hämmentää ajatusta kehoista irrallisina ja koherentteina yksilöllisinä subjekteina ja tuo esiin enemmän-kuin-inhimillisiä yhteyksiä luennassani. Vetisten ruumiiden huokoisuus ja kanssamuotoutuminen nousevat tärkeälle sijalle *Huolenpitojen* parissa.

Paneudun pohtimaan enemmän-kuin-inhimillistä hoivaa, yhteismuotoutuvuutta, vetisiä suhteita ja planetaarista tuntua teoksen kanssa lyriikantutkimuksellisten menetelmien kautta. Syvennyn eritoten teoksen *rytmiin* ja *runokuvaan*. Tarkastelen teoksen lukemisen parissa koettua *affektiivisuutta* Siru Kainulaisen kehittäessä *tuntutilan* avulla. Sekä runojen rytmi että kuvat osallistuvat tiiviisti affektiivisen tuntutilan muotoutumiseen, jota runojen lukemisen parissa tapahtuu. Tapahtuu enemmän-kuin-inhimillistä yhteismuotoutuvaa toimijuutta tuossa lukemisen vuorovaikutuksellisessa tilanteessa.

Runojen tuntutilan suhdetta planetaariseen ajatteluun havainnoin tutkielmassani pintojen, veden ja levon myötä. Esitän *Huolenpitojen* osallistuvan monipuolisten ja -suuntaisten huolenpitoon limittyvien affektien luomiseen. Väitän näiden tuntutilojen sisältävän enemmän-kuin-inhimillistä hoivaa ja avaavan tarkkaavaisuutta sen suuntaan. Tarkkaavaisuuden ja havainnoinnin myötä avautuu mahdollisuus myös huomioivammalle enemmän-kuin-inhimilliselle yhteistyölle.

Keskustelen runojen kanssa oleviksi uusia planetaarisen tunnun säikeitä, jotka keskittyvät tohtimaan uskoa ”kaiken hyvään” tavoitteenaan vankistaa elämän säilyttämisen ja moninaisuuden suojelemisen hankkeissa auttavaa voimauttavaa iloa ja hoivaa, joita myös vastavuoroisesti näistä toimista kumpuaa.

Avainsanat: Eeva Åkerblad, enemmän-kuin-inhimillinen hoiva, planetaarinen tuntu, hydrofeminismi, lyriikantutkimus, runoproosa, rytmi, affektit, tuntutila, posthumanismi.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimuksen lähtökohtia	4
1.2	Teoreettinen kehys ja keskeiset käsitteet	7
1.2.1	Planetaarinen tuntu	7
1.2.2	Affektiivisuus, tuntutila ja runon rytmi	11
1.2.3	Enemmän-kuin-inhimillinen hoiva ja hydrofeminismi	14
1.2.4	Diffraaktiivinen lukeminen	18
2	Pintoja ja tuntuja	22
2.1	Affektiivinen tahma, tuntutila ja tarttuva rytmi	22
2.2	Samastutaan kanelipullaan: yhteinen affektiivinen ruumiillisuus	28
3	Veden muotoja	33
3.1	Kylpemistä runokuvassa: hydrofeministinen kohtaaminen	33
3.2	Huuruavat huokoiset ääret ja vetinen rytmi	39
4	Yhteismuovautuvaa hellittämistä	44
4.1	Lepäämisen radikaali teko: tilaa toisenlaisille toimijuuksille	44
4.2	Kohti huomioivampaa planetaarista yhteismuovautuvuutta	50
5	Lopuksi	56
	Lähteet	58

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohtia

Eeva Åkerbladin (s.1990) esikoisteos *Huolenpitoja – Runoproosaa eräästä kylpylästä* (2022, myöhemmin myös = H) avaa oven vuoristoiseen sanatorioon, jonne nainen matkustaa rentoutumaan ja hellittämään. Kylpylän läpäisevän kostea tunnelma höyryää vastaan teoksen sivuilta. On tultu päästämään irti, on tultu asettumaan alttiiksi hoivalle ja huolenpidolle. Teoksen runominä ottaa vastaan hoitoja sekä miljöötä, jossa runokieli assosioi vapaasti ja rajat hämärtyvät. Hän on kylässä kylpylän maailmassa, jossa elämä ilmenee lempeän leikin kaltaisena ja unimaailman todellisuus mahdollisena. Läsä on myös tummempi pohjavire, joka motivoi hoidettavaksi asettumista: koettu umpikuja, jonka jälkeenhjättämä tunkio hönkii nykyhetkeä läpäisten.

Tutkielmassani asettaudun *Huolenpitojen* lomaan tarkastellen, millaista yhteismuotoutuvaa tuntutilaa kehkeytyy luettaessa teosta *planetaarisen tunnun* kera. Tarkastelen myös, miten teoksen hoiva-aihe avautuu *enemmän-kuin-inhimillisen hoivan* näkökulmasta. Paneudun pohtimaan hoivaa ja planetaarista tuntua teoksen kanssa syventyen eritoten teoksen *runokuvaan* ja *rytmiin*. Tarkastelen teoksen parissa koettua *affektiivisuutta* Siru Kainulaisen kehittämän *tuntutilan* avulla kiinnittäen erityistä huomiota hoivaavaan enemmän-kuin-inhimilliseen (ks. esim. Kainulainen 2016a & 2016b). Runojen affektiivisuuden, rytmin ja tunnun suhdetta posthumanistiseen planetaarisen tunnun eetokseen pohdin luvuissa pintojen, veden ja levon myötä. Paneudun tehtävään planetaarisen tunnun posthumanistisesta näkökulmasta käsin kyseenalaistaen ihmisen erityisaseman ja kiinnittäen huomion siihen, miten hoiva ei ole vain ihmisten toimi, vaan miten myös ei-inhimillinen hoivaa ympäristöään. Kanssaluen teoksen vetisyyttä Astrida Neimaniksen muotoileman *hydrofeminismin* kastelemana (ks. esim. Neimanis 2012).

Vesi on läsä teoksessa moninaisissa olomuodoissaan niin kylpyinä ja höyryinä kuin läheisen järven, vuoristosumun, itkun ja kaikenlaisten vetisten ruumiiden muodoissa. Esillä on kylpylän arkkitehtonisia kokonaisuuksia ja nesteen toimijuutta. Esillä on myös alati huolenpitoa sekä siihen limittyvää pohdintaa. Luennallani paneudun pohtimaan veden osallisuutta teoksessa enemmän-kuin-inhimillisen hoivan ilmentäjänä samalla kiinnittäen huomiota ei-inhimilliseen huolenpitoon ylipäättään. Hoivan enemmän-kuin-inhimillinen yhteistyö on se taju, josta käsin ja jonka kanssa lähiluen teosta lyriikantutkimuksen keinoin.

Teos määrittelee itsensä alaotsikossaan *runoproosaksi* kenties tutumman tai tavanomaisemman *proosarunon* sijaan. Runoproosa eroaa niin ikään *lyyrisestä proosasta* vahvemman runontajun ja lyriikan painotuksen myötä. Kustantajan esittelyssä todetaankin Åkerbladin olevan kiinnostuneen huolenpidon ja hoivan tematiikan lisäksi niin ikään ”proosan ja runouden rajapinnoista”¹. Vaikka kyseessä onkin proosamainen tapahtumien jatkumo, nousee lyriikan muoto teoksessa kuitenkin ensisijaiseksi. Kuin lukuohjeena lukijalle teoksen alaotsake, *Runoproosaa eräästä kylpylästä*, johdattelee avautumaan muodolle painottaessaan runoa proosan edellä, se ikään kuin kehottaa vastaanottamaan kokemusten virtaa lyyrisestä ulottuvuudesta käsin. Teoksen toteuttama itsensä määrittäminen runoproosaksi on huomioonotettava seikka. Se tuo nimenomaan muodossa lähelle ja läsnäolevaksi käsillä olevan, niin materian kuin ajallisenkin hetken. Määrittely ehdottaa keskittymistä runojen äärelle, toisinaan jopa unohtamalla kokonaisuuden. Lukuohjeena alaotsikko kannustaa paneutumaan hetkeen ja alati muuttuvan kuvaan, joka juuri kyseisellä sivulla ilmenee. Uppoutumaan sen luomiin assosiaatioihin ja olemaan kiirehtämättä eteenpäin.

Åkerblad on teuvalaissyntyinen kirjailija, joka asuu parhaillaan Jyväskylässä ja työskentelee vapaana kirjailijana toisen teoksensa parissa. Hänen toinen teoksensa, romaani *Amalia, Amalia!* (S&S), julkistaan elokuussa 2026. Kirjoittamisen muassa Åkerblad toimii luovan kirjoittamisen opettajana, sanataideohjaajana ja freelance-kustannustoimittajana.

Huolenpitojen ja *Amalia, Amalia!* -romaanin lisäksi Åkerblad on kirjoittanut tragikomediakäsikirjoituksen näytelmäteokseen *Kate Winsletin hiukset* (2019), joka kantaesitettiin Teatteri Kruuvauksessa. Hän on julkaissut kotisivuillaan ladattavana materiaalina myös *Havainnontekijän harjoituskirjan*², joka sisältää kirjoitusharjoituksia ja kannustaa pohtimaan havainnoinnin ja aistimisen yhteyttä kirjoittamiseen. Åkerblad pitää niin ikään verkossa järjestettäviä kirjoitusaamuja ja -iltoja, joissa innostetaan osallistujia kirjoittamaan ja pohtimaan yhdessä niin kirjoittamista kuin syntyneitä tekstejäkin.³

¹ Eeva Åkerbladin kirjailijaesittely Kustantamo S&S:n kotisivuilla: <https://kustantamo.sets.fi/kirjailijat/eeva-akerblad/> [haettu 4.10.2024]

² *Havainnontekijän harjoituskirja* löytyy osoitteesta: <https://eevaakerblad.com/havainnontekijan-harjoituskirja> [haettu 4.10.2024]

³ Eeva Åkerbladia koskevat tiedot ovat peräisin hänen kotisivuiltaan: eevaakerblad.com. [haettu 4.10.2024]

Åkerbladin esikoisteos on saanut kiinnostuneen vastaanoton. *Huolenpidoista* on julkaistu arvosteluja sanomalehdissä⁴ ja nettijulkaisussa⁵. Useat kirjabloggaajat⁶ ovat niin ikään nostaneet teoksen lukuun ja esiin. Huolenpitoja on ollut esillä myös podcasteissa⁷. Kirjallisuudentutkimusta teoksesta ei ole toistaiseksi tehty.

Huolenpidoissa keskeiseksi aiheeksi nousee myös hellittäminen ja tämän myötä joutilaana olo. Teoksesta *Helsingin Sanomissa* julkaistussa arvostelussa Johanna Osváth nostaa esiin, miten joutilaisuuden maine on muuttunut oppineiden (mm. Seneca) ylistämästä hyveestä valistusajan myötä yhteiskunnan tuomitsemaksi hyödyttömyydeksi – näkemys, joka Osváthin mukaan edelleen on vallalla. Hänen mukaansa *Huolenpidoissa* kapinoidaan tällä tavoin arvostettua hyödyllisyyttä vastaan. Osváth kiinnittää myös huomiota rajoja ylittävään kerrontaan todeten erityisen viehättäväksi teoksen ”epätarkat hahmot, alati metamorfoosissa risteävät ihmiseläimet” (*Helsingin Sanomat* 13.3.2022). Hän linkittää Åkerbladin runomaailman Markku Paasosen ja Saila Susiluodon 2000-luvun alun proosarunojen poetiikkaan, kuitenkin myös kohti Mirkka Rekolan ilmaisua ja tematiikkaa.

Lehtiartikkelissa kiinnitetään huomiota oman tutkimukseni kannalta kiinnostavasti myös, Osváthin mukaan Rekolaa ja Åkerbladia yhdistäviin, tapoihin ”sulauttaa eläimen, ihmisen ja ympäristön kokemusmaailmat” (*Helsingin Sanomat* 13.3.2022). Pyrkimyksenäni on luennassani nostaa teoksesta esiin samansuuntaisia jatkuvan vuorovaikutuksen läpäisevyyttä ilmentäviä kokemusmaailmoja. Tavoitteenani on myös lukea teosta sellaisesta tajusta käsin, joka kyseenalaistaa jyrkkiä erontekoja ihmisten, muiden eläinten ja ei-inhimillisten olemassaolon muotojen välillä. Niin ikään joutilaisuus nousee esille tutkielmassani pohtiessani hellittämiseen liittyviä enemmän-kuin-inhimillisen hoivan kysymyksiä luvussa 4.

Tutkielmassani poimin tarkasteltaviksi runokuvia pitkin teosta kiinnittäen erityistä huomiota niiden sisältämiin enemmän-kuin-inhimillisiin toimijuuksiin. Monesti läsnäolo Åkerbladin runoissa ilmenee nimenomaan kuvallisuuden kautta, kuvan äärellä ja kuvassa ollessa. Kuvat eivät kuitenkaan ole staattisesti paikallaan vaan alati muovautuvia ja liikkeessä, joskus

⁴ Osváth, Johanna 13.3.2022: ”[Eeva Åkerbladin runoteoksessa kapinoidaan hyödyllisyyttä vastaan lepäämällä – Fantastisessa vuoristokylpylässä oppaana toimii pitkä mäyrä](#)”. *Helsingin Sanomat*. [haettu 4.10.2024]
 Mehr, Marissa 31.5.2022: ”[Eeva Åkerbladin esikoisteos kuvaa hienovaraisen humoristisesti ihmismielen tragikoomista suhdetta itseensä ja luontoon](#)”. *Turun Sanomat*. [haettu 4.10.2024]

⁵ Hollingsworth, Anna 22.6.2022: ”[Hemmottelua vereslihalla – maaginen kohtaa tavanomaisen Eeva Åkerbladin kylpyläfantasiassa Huolenpitoja](#)”. *Kulttuuritoimitus*. [haettu 4.10.2024]

⁶ *Huolenpitoja* esillä muun muassa seuraavissa blogeissa: [Kirjakaapin kummitus](#), [Narratiiveja](#) ja [Tuijata – Kulttuuripohdintoja](#). [haettu 4.10.2024]

⁷ *Huolenpitoja* on esillä podcasteissa: [Unelmien kirjamessut](#), [Kirjalliset ystävät](#) ja [Lukuvika](#). [haettu 4.10.2024]

äkillisessäkin keskeytyksessä olevia erilaisten elementtien kokoelmia. Kuvat koostavat yhteen erilaisia toimijuuksia antaen lukijalle aikaa uppoutua – ja katsoa. Runot tarjoavat mahdollisuuden hidastaa ja palata tulkitsemaan yksityiskohtia. Lukija voi katsoa runokuvaa kuin taulua, astua sen sisään ja vaikuttua sen sisältämistä odottamattomistakin toimijuuksista.

Tutkielmallani tuon uutta materiaalia enemmän-kuin-inhimillisen toimijuuden ja hoivan esiinlukemiseen sekä ensimmäisen *Huolenpitoja*-teokseen paneutuneen kirjallisuudentutkimuksellisen näkökulman ja keskustelunavauksen. Nähdäkseni molemmat asiakokonaisuudet ovat hyödyllisiä ja tervetulleita kirjallisuudentutkimuksen kentälle.

1.2 Teoreettinen kehys ja keskeiset käsitteet

Oma tutkimusapparaattini pro gradu -tutkielman parissa muotoutuu pääosin *planetaarisen tunnun* ja *hydrofeminismin* näkökulmista, *diffraktiivisesta luennasta* ja *yhteismuotoutuvista tuntutiloista* sekä lyriikantutkimuksen välineistä. Paneudun huomioimaan tämän apparaatin ja teoksen kera esiin nousevia *enemmän-kuin-inhimillisen hoivan* ilmentymiä ja sitä, miten ne rakentuvat lyriikan keinoin runokuvien, rytmin, uudelleen kuvittelun ja *affektiivisuuden* kautta.

Lähestyn *Huolenpitoja* lyriikantutkimuksen käsitteistön kanssa. Analysoin ja tulkitSEN valikoituja runoja kiinnittäen erityistä huomiota teoksen *rytmiin* sekä *runokuvaan*. Sekä runojen rytmi että kuvat osallistuvat tiiviisti affektiivisen tuntutilan muotoutumiseen, jota runojen lukemisen parissa tapahtuu. Tapahtuu enemmän-kuin-inhimillistä yhteismuotoutuvaa toimijuutta tuossa lukemisen vuorovaikutuksellisessa tilanteessa.

1.2.1 Planetaarinen tuntu

Lähestyn tutkielmassani Åkerbladin *Huolenpitoja* Aino-Kaisa Koistisen ja Sanna Karkulehdon muotoileman *planetaarisen tunnun* näkökulmasta ja tajusta käsin (Koistinen & Karkulehto 2021, 62–72). Planetaarinen tuntu yhdistää feministis-posthumanistista uudelleen kuvittelua sekä radikaalin myötätunnon etiikkaa luoden uuden ja päivitetyn asennon tarkastella ja kehittää kykyämme elää yhteistyössä planeetan ja sen monimuotoisten enemmän-kuin-inhimillisten toimijoiden kanssa. Planetaarinen tuntu irtisanoutuu ihmiskeskeisyydestä sitoutuen samalla vahvasti elämän itsensä säilyttämiseen (Koistinen & Karkulehto 2021, 70). *Huolenpitoja* osallistuu tähän keskusteluun vilisten erilaisia, monilajisia toimijoita ja kanssa-ajattelun muotoja. Tarkastelen teoksen parissa sitä, miten erilaiset toimijuudet risteävät ja läpäisevät toinen toistaan. Miten emme ole niin irrallaan

mistään ja miten hoiva ja huolenpito läpäisevät tätä kaikkea, olemassaoloa. Miten vesi vaikuttaa ja vaikuttuu teoksen kylpylässä, vuoristoilmassa, järvessä, sumussa ja olennoissa. Millaisissa suhteissa hoiva muotoutuu ja millaisia ovat sen kuvat.

Koistinen ja Karkulehto tuovat esiin, miten juuri ”feministinen posthumanismi ja kotimainen nykyrunous voivat toimia uudelleenkuittelun lähteinä” kun pyritään suhtautumaan eettisemmin ei-inhimillisiin toisiin (Koistinen & Karkulehto 2021, 70). Uudelleenkuittelun voima nähdäänkin usein feministisessä teoriassa avartavana mahdollistajana aikaansaada muutosta ja toisenlaisia todellisuuksia (esim. Koistinen & Karkulehto 2021, 62; Haraway 2016). Myös Rosi Braidotti (2022) on peräänkuuluttanut entistä enemmän molempia näkökulmia hyödyttävää dialogia posthumanistisen ja feministisen tutkimuksen välille. Yhteistyö olisi hänen mukaansa hedelmällistä posthumanististen tulevaisuuksien saavuttamiseksi – eli solidaarisuuden, hoivan ja myötätunnon lisäämiseksi, sekä vähemmän väkivaltaisten tulevaisuuksien luomiseksi, joiden keskiössä ei olisi enää ihminen (Braidotti 2022; ks. myös Salmia 2024).

Feminististä teoriaa pidetäänkin yhtenä posthumanistisen käänteen edelläkävijöistä. Posthumanistisen feminismin kentällä koetaan, ettei humanismi enää palvele nykyisen ihmiskunnan ja planetaaristen haasteiden äärellä. Olennaiset kysymykset posthumanistisessa feminismissä käsittelevät lajien välistä tasa-arvoa kuten myös yhteistyö- ja riippuvuussuhteita ihmisten, eläinten, kasvien ja planeetan välillä. Oleellisena pidetään maailman tilasta välittämistä, siihen puuttumista ja luottamusta tulevaisuuteen. Posthumanistinen feminismi painottaa niin ikään myötätuntoa ja hoivaa sekä haurasta maailmaa että sen ei-inhimillisiäkin kohtaan. (Ks. esim. Salmia 2024.) Kysymys hoivasta on keskeinen nykyfeministisessä etiikassa, sillä hoivan käsitteen laajentaminen korostaa nimenomaan yhteyksiä ja riippuvuuksia muihin olentoihin avaten samalla uusia ajattelutapoja yhdessä ei-inhimillisen maailman kanssa (ks. esim. Puig de la Bellacasa 2017). Tiina Salmian (2024) mukaan näin mahdollistuu ajattelu, jossa ajatellaan enemmän asioiden ja olentojen välisiä suhteita kuin näitä erillisinä kokonaisuuksina.

Posthumanismin-käsitettä Koistinen ja Karkulehto avaavat painottamalla, että inhimillinen tapa ”hahmottaa, jäsentää ja tuottaa tietoa ei ole ainoa, vaan ainoastaan inhimillisten käsitysten ja ymmärryksien rajoittama”, jota ilmaisemassa onkin termin sisältämä ”post” (Koistinen & Karkulehto 2021, 70). Posthumanismi aukeaa ihmisen erityisaseman ja kaikenlaisena keskipisteenä olemisen kyseenalaistamisena. Posthumanismin käsite on

kuitenkin saanut osakseen myös kritiikkiä, joka on ilmennyt muun muassa huolena ihmisten välisten erojen ja niiden tuottamien epätasa-arvojen sivuuttamisesta sekä inhimillisen haavoittuvuuden ohittamisesta, vaikkeivat useat posthumanistiset tutkijat allekirjoitakaan näitä väittämiä (ks. esim. Koistinen & Karkulehto 2021, 70; Haraway 2008, 17; Lummaa & Rojola 2014/2015, 18.) Tämän johdosta Koistinen ja Karkulehto (2021, 70) ehdottavatkin posthumanismin tilalle tai rinnalle ”ihmiskeskeisyydestä luopuvaa mutta samalla elämää säilyttävää *planetaarista* ajattelua ja teoriaa”.

Tämän näkemyksen innoittamana ja kyllästäjänä paneudun tutkielmassani Åkerbladin runoproosateoksen pariin käsitteen sisältämän tajun ja avoimuuden kanssa. Olen pyrkinyt posthumanistisen ja sittemmin planetaarisen ajattelun kautta havahduttamaan huomiotani irti ihmiskeskeisyydestä, kitkemään sen juuria ja katsomaan mitä niiden tilalla on. Tarkkailemaan niin maailmaa kuin kirjallisuuttakin näkökulmista, jotka havaitsevat ei-inhimillistä toimijuutta antaen sille arvoa. Mielestäni on varsin antoisaa pysytellä avoimena tietämättömyydessään. Silloin tunnistamme rajallisuutemme ja voimme avata mielikuvituksemme ääriviivat, pysytellä vastaanottavaisina kohtaamisille ja enemmän-kuin-inhimillisille taajuuksille.

Käytän tutkielmassani mielelläni termiä *enemmän-kuin-inhimillinen* niin ikään mahdollisen *ei-inhimillisen* sijaan, sillä – kuten kandidaatintutkielmassanikin perustelin – sen piiri sisältää myös inhimillisen ihmiseläintä poissulkematta (Autio 2024a, 7). Enemmän-kuin-inhimillisestä käsin voimme nähdäkseni paremmin muovata ymmärrystämme ja ajatteluamme, käsittämällä itsemme mukaanluetuiksi kaikenlaisen materiaalin yhteiseen kenttään. Voimme helpommin käsittää huokoisuutemme ja läpäisevyytemme, riippuvuutemme ja saumattomuutemme näennäisen ympäristömme kanssa. Niin ikään koen enemmän-kuin-inhimillisen sijaitsevan planetaarisen tunnun kentällä vahvemmin kuin ei-inhimillisen. Ihminenkin on näin ollen osa säilyttämisen etiikan aatosta. Lea Rojola (2020, 124) myös huomauttaa, miten monien nykytutkijoiden mukaan tuhoisat ”modernit tietämisen tavat ovat tulleet tiensä päähän”. Hän painottaa, etteivät ne ”mahdollista ’uuden’ ajattelua, koska ne itsepintaisen tiiviisti keskittyvät konstituoivan ihmisen hahmoon.” Tärkeää uuden tiedon tuottamiselle onkin havaita, ettei subjekti/tietäjä ole erillään objektista/tiedettävästä. (Rojola 2020, 123–124.)

Myötätunnon voi katsoa olevan tärkeässä osassa, kun pohditaan planeetan, olioiden, eliöiden ja elon säilymistä – kun pohditaan huolenpitoa, joka kohdistuu kaikkeen elämään, sen monimuotoisuuteen ja planetaariseen hyvinvointiin. Sanalla sanoen: kun pohditaan

planetaarista tuntua. Patricia MacCormack argumentoi radikaalin myötätunnon puolesta: hänen mukaansa elämän säilyminen maapallolla on ihmislajin säilymistä tärkeämpää, ja kuitenkin voisimme ilolla ja huolenpidolla elää tämän saamamme elämän, iloita siitä ja myötätunnosta – kuten myös säilyttämisestä, vaikkei se koskisikaan suoraan omaa lajiamme (MacCormack 2020, esim. x-xi, 1–2, 51–58; ks. myös Koistinen & Karkulehto 2021, 63).

Muotoillessaan planetaarista tuntua ottavat Koistinen ja Karkulehto (2021) ajatuksen vakavasti painottaen samalla asemoitumista kaikenlaisen elämän säilyttämisen puolesta. He ehdottavat, että ”luopumisen retoriikasta ja etiikasta voitaisiin siirtyä kestävyyttä ja luonnon monimuotoisuutta korostavan säilyttämisen retoriikkaan sekä etiikkaan” ja tarjoavat ”feministiseen, posthumanistisesti orientoituneeseen vastuuntuntoon nojaavaa planetaarista tuntua, teoriaa sekä politiikkaa strategiaksi, jonka avulla voidaan kuvitella ihmisen jälkeisen maailman tulevaisuutta eettisesti ja toisin, toisten hyvinvointia vaalien tässä ja nyt” (Koistinen & Karkulehto 2021, 68–70). Radikaali myötätunto ja elon vaalimisen ilo lomittavat planetaarisen tunnun näkökulman tutkimuksessani entistä tiiviimmin enemmän-kuin-inhimillisen hoivan tarkasteluun tarjoten hoivalle planetaarista ja olioista irtonaista motivaatiota.

Runous on väylä ilmaista ja pohtia sellaista, mihin meillä ei ole valmiiksi vakiintuneita ajattelun ja sanomisen tapoja, mihin meillä ei vielä ole sanoja. Tommi Parkko (2016, 57) kirjoittaa huomioissaan runoudesta, miten sanastomme on ”todellisuuden ja sen ilmiöiden kuvaamiseen puutteellinen”. Hänen mukaansa on jopa kirjallisuuden yhtenä tehtävänä keksiä, miten voimme puhua siitä, minkä sanallistamiseen ei ole sanoja. Koistinen ja Karkulehto (2021, 63) puolestaan kutsuvat planetaarisen tunnun kanssa kotimaisen nykyrunouden äärelle todeten runouden nojaavan spekulatiivisen fiktion tavoin ”sellaiseen esteettiseen vieraannuttamiseen, jossa maailma ja todellisuus hahmottuvat kielen ja ilmaisun avulla jotenkin toisin”. Tämä mahdollistaa niin avarampaa uudelleenkuveltua kuin myös ”antroposeenin ajan suurten ja usein hahmottomina näyttäytyvien kysymysten” tarkastelua (Koistinen & Karkulehto 2021, 63). Rita Felski huomauttaakin kirjallisuudentutkimuksen päivillä 2026 pitämässään puheessa, että pidämme kirjallisuudesta nimenomaan, koska se luo uusia todellisuuksia.⁸ Runolla on kyky uuteen: kyky hämmentää rajoja, kyky keskustella avarasti ja tuoreesti, luoda uusia yhteyksiä.

⁸ Toden ja kuvittelun rajalla – Kirjallisuudentutkimuksen päivät Oulussa 20.–22.5.2026. Rita Felskin keynote-puheenvuoro 21.5.2026.

1.2.2 Affektiivisuus, tuntutila ja runon rytmi

Anna Helle ja Anna Hollsten (2016, 8) luonnehtivat toimittamassaan teoksessa *Tunteita ja tunteuksia suomalaisessa kirjallisuudessa* miten ”[k]irjallisuuden affektiivisuutta ja siihen liittyviä tunneilmiöitä tutkimalla saamme paremman käsityksen kirjallisuuden vaikuttavuudesta ja niistä mekanismeista, joiden avulla kirjallisuus liikuttaa lukijaa”. He painottavat, että 2000-luvun alusta lähtien vaikuttaneen affektiivisen käänteen myötä ”yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ilmiöitä on alettu tarkastella aikaisempaa enemmän tunteiden, emootioiden ja affektien näkökulmasta” (Helle & Hollsten 2016, 7–9). Tunteiden tutkimuksella on filosofian historiassa myös pitkä perinne, johon monet nykysuuntauksetkin pohjaavat (Helle & Hollsten 2016, 10).

Tunteiden tutkimus voidaan jakaa kirjallisuuden piirissä kahteen päälinjaan, joista toinen perustuu emootion ja toinen affektin käsitteeseen. Siinä missä emootioita pidetään kokijalleen tietoisina tunteina, on affektin käsitteellä monia määritelmiä taustalla olevasta tieteenalasta ja teoreettisesta kehyksestä riippuen. (Ks. esim. Helle & Hollsten 2016, 13–14.) Tässä tutkielmassani olen erityisen kiinnostunut affektien tutkimisesta kehyksessä, joka ponnistaa Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin kehittämistä ja Baruch Spinozan filosofiaan pohjaavista ajatuksista affekteista tiedostamattomina voimina (Deleuze 2012, 63–67; ks. myös. Helle & Hollsten 2016, 14).

Helle ja Hollsten (2016, 14) esittävät Deleuzen affektin käsitteen soveltuvan niin ”fiktion sisäisten eli henkilöhahmojen välisten affektien tarkasteluun” kuin myös ”kirjan ja lukijan välisten affektien tutkimiseen”. He tuovat esiin myös, miten Deleuzen mukaan affekteja synnyttävät kirjallisuudessa muutkin kuin sisällölliset seikat, kuten kieli taideteoksen materiaalina. Olen kiinnostunut lukemaan *Huolenpitojen* runokieltä nimenomaan tämän näkemyksen kera; kielen materiaaliseen affektiivisuuteen ja sen enemmän-kuin-inhimillisyyteen syventyen, kuten niin ikään nimenomaan kirjan ja lukijan välisten affektien tutkimiseen paneutuen. Kirjallisuuden mahdollisuus ”synnyttää uudenlaisia affekteja ja saada lukija kokemaan maailma uudella tavalla” (Helle & Hollsten 2016, 14) pitää nähdäkseni sisällään uudelleen kuvittelun voimaa, joka kannustaa enemmän-kuin-inhimillisten kytkösten esiinlukuun ja tässä lukukokemuksessa muovautumiseen.

Deleuzen ja Guattarin affektikäsitystä onkin kehitelty myös posthumanistiseen ja uusmaterialistiseen suuntaan esimerkiksi feministisen tutkijan Rosi Braidottin puolesta (ks. esim. Braidotti 2006; ks. myös Helle & Hollsten 2016, 15). Braidotti (2006) nojaa Deleuzen

ja Guattarin käsityksiin subjektista monimutkaisina rykelminä ja voimina – intensiivisinä sommitelmina, jotka yhdistyvät ja ovat yhteydessä toisiinsa moninaisin tavoin. Ratkaisevaa sommitelmissa on ei-inhimillinen tai posthumanistinen näkemys siitä, mistä sommitelma oikeastaan muodostuu. Subjekti on voima voimien muassa, kykenevä intensiteettien ja yhteyksien muunnelmiin ja näin ollen myös enemmän-kuin-inhimillisiin tulemisiin. Epäyhtenäisen subjektin kestävä etiikka ehdottaa Braidottin mukaan laajentunutta käsitystä itsen ja toisten väliselle yhteydelle, mukaan lukien planeetan ei-inhimilliset toiset. Tämä tarkoittaa uutta tapaa yhdistää oma etu laajentuneen käsityksen mukaisen yhteisön yhteiseen hyvään, joka pitää sisällään itsen ympäristölliset yhteydet. Braidotti muotoilee tämän moninaisten yhteenkuuluvuuksien nomadiseksi ekofilosofiaksi. (Braidotti 2006.)

Kiinnostus lukemisen kokemuksellisuuteen yhdistää kirjallisuuden erilaisten tunneilmiöiden tutkijoita (Helle & Hollsten 2016, 7–8). Jaan kirjallisuudentutkija Rita Felskin näkemyksen siitä, miten ”kirjallisuudentutkijan tulisi tekstiä tulkitessaan antaa omalle lukukokemukselleen sille kuuluva kunnia eikä piiloutua ulkopuolisen tarkkailijan rooliin” sillä sijaitseehan kirjallisuuden voima nimenomaan ”lukemisen subjektiivisuudessa; siinä, että kirjallisuus liikuttaa juuri minua ja meitä” (Helle & Hollsten 2016, 21; Felski 2008/2024, 9–41). Helle ja Hollsten tuovat esiin niin ikään, miten Felski ”tähdentää kaunokirjallisuuden kytköksiä muuhun maailmaan mutta lähtee siitä, ettei kaunokirjallisuus vaikuta suoraan vaan aina lukijoiden välityksellä” (Helle & Hollsten 2016, 21; Felski 2008/2024, 9–41). Tutkijoiden omiin lukukokemuksiin viittaamisen taustalla voidaan nähdä niin ”feministisestä kirjallisuudentutkimuksesta juontuva ajatus tutkijan positioinnin tärkeydestä kuin sen tunnustaminen, että tekstin tutkijassa herättämät tunteet ja tuntemukset ohjaavat tutkimusta aina aineistonvalinnasta alkaen” (Helle & Hollsten 2016, 21). Myös kirjallisuudentutkija Pirjo Lyytikäinen on painottanut tutkijan tuntemuksien arvoa tekstien äärellä.

Punctumista tulee *studium*. Henkilökohtaisesta kirjallisuuden koskettavuudesta tulee tutkijan työpajassa oppia. Toisaalta latinan sanalla *studium* on monenlaisia merkityksiä, vaikka Barthes lienee ajatellut juuri merkitystä ”oppi” tai ”tiede”. Mutta sanan merkitykset ”halu” ja ”himo” voi ottaa avuksi viittaamaan siihen, mikä johtaa tutkijan koskettavuuden kokemuksesta tiedon etsintään – kutomaan tekstin ympärille kontekstien rihmastoja.” (Lyytikäinen 2012, 25. Kursivointi alkuperäinen.)

Omassa luennassani ja tutkielmassani pidän niin ikään tärkeänä lukijan omakohtaista kokemusta tekstin kanssa. Pyrkimys avautua kohti enemmän-kuin-inhimillisen huomioimista ja tunnustelua lukemisen äärellä ja luetun kanssa sitoo itsen, lukijan oman ekosysteemin,

tiivisti lukemisen ainutkertaiseen tapahtumaan – eikä tätä minun mielestäni voi eikä kannata ohittaa. Tekstillä on kyky vaikuttaa ja koskettaa näin muun muassa affektien välityksellä.

Elina Suoyrjön mukaan uteliaisuus niin ikään on Sara Ahmedin (ks. esim. 2010) muotoilema *tahmainen affekti*⁹, joka johtaa usein ”uusien kiinnostuksenkohteiden äärelle, jotka puolestaan vaativat analyyttisempaa huomiota”. Hän uskoo niin ikään omakohtaisen kutkuttavan uteliaisuuden olevan eteenpäin vievä virtaava voima, joka luo asioiden välille uusia yhteyksiä. Suoyrjö toteaa, miten häntä kiehtoo ”kehollinen asioiden äärelle asettuminen, huomion antaminen jollekin ilmiölle, joka mahdollisesti näyttäytyy ajan kanssa ja jota voimme oppia ymmärtämään paremmin.” Hän kuvaa näitä taiteilijan tai tutkijan henkilökohtaisia tahmaisia kiinnostumisia erikoisina ja jopa maagisina prosesseina. (Khodyreva & Suoyrjö 2021.)

Kaisa Kurikka (2016, 87) kuvaa lukemisen ruumiillista vuorovaikutusta Deleuzen tavoin affektioprosessiksi. Hän nojaa Deleuzen (esim. 2012, 63–67) ja Spinozan käsityksiin affektista, affektiosta ja affektioprosessista, jossa on ”kyse sekä vaikuttamisen että vaikutetuksi-tulemisen prosessista erilaisten ruumiiden – niin inhimillisten kuin ei-inhimillisten – välillä” (Kurikka 2016, 87). Niin ikään vuorovaikutus taideteoksen kanssa luetaan tällaiseksi affektioprosessiksi, jossa vaikutetaan ja vaikututaan. Kurikan (2016, 88) mukaan Deleuze ”ei palauta affekteja henkilökohtaisiin esteettisiin tai fyysisiin kokemuksiin”, vaan affektit (toisin kuin affektiot) ovat ”yksittäisestä ruumiista irrallaan olemassa olevia voimia, jotka luovat uusia suhteita ilmiöiden ja ajattelun välille; ne kartoittavat uudenlaisia alueita eletyn ja ajattelun välille”. Deleuze ja Guattari (1993, 175–177; ks. myös Kurikka 2016, 104) painottavat affektien olevan nimenomaan ihmisen tulemista ei-inhimilliseksi.

Siru Kainulainen (2016a & 2016b, 131–153) kiinnittää runouden vaikutusten tutkimiseen *tuntutilaksi* nimeämänsä käsitteen, joka liittyy runouden mahdollisuuksiin ”tuntemisen ja tietämisen paikkana”. Kainulainen toteaa, kuinka ”[t]ekstin tuntu, se miltä teksti tuntuu, aiheuttaa lukukokemuksen affektiivisuutta, joka nivoutuu tiedollisemman tulkinnan tuottamiseen” (Kainulainen 2016b, 133; ks. myös: Koistinen & Karkulehto 2021, 63). Runon rytmi liittyy oleellisesti tuntutilojen muovautumiseen. Rytmä vaikuttaa meihin, huomasimmepa sitä tai emme, myös silloin, kun kyse on vapaasta rytmistä. Kainulainen (2016a, 17) tuo esiin, miten rytmi on ruumiillista ja jäsentää koko elämäämme, se on mukanamme ”hengityksessä, sydämenlyönnissä, askelluksessa, vuorokausi- ja

⁹ Paneudun affektiivisen tahmaisuuden pariin tarkemmin luvussa 2.1.

vuodenkierrossa”, planeetan kiertokulussa. Hän painottaa rytmiä niin ikään keskeisenä runon toimijana, joka omaa kyvyn ”tarttua kiinni, kutsua, hoputtaa tai vietellä vastaanottajaa”. Kainulaisen (2016b, 149) mukaan lukemisen ”tuntutiloissa tekstin liike on vahva toimija, johon lukija vastaa ruumiillisesti”. Juuri tätä tilannekohtaista vuorovaikutusta, rytmiseen liikkeeseen vastaamista, merkitsee tuntutila (Kainulainen 2016a, 22).

Kainulainen (2016b, 151) korostaa, miten kaiken lukemisen ”perustana toimii halu osallisuuteen, yhteydenpitoon”, hänen mukaansa lukeminen ”muokkaa käsityksiämme kommunikaatiosta fyysisenä ja epäsymmetrisenä vuorovaikutuksena.” Myös Felski käsittelee lukemista nimenomaan tekstin ja lukijan välisenä vuorovaikutuksena (Felski 2024; ks. myös Kainulainen 2016b, 134). Tutkimuksissaan Kainulainen (2016a & 2016b) käsittelee tätä affektiivista vuorovaikutusta nimenomaan tuntutilana. Esitän, että kyseinen ”halu osallisuuteen ja yhteydenpitoon” voi olla myös halua enemmän-kuin-inhimilliseen osallisuuteen ja yhteydenpitoon; myös halua omaan enemmän-kuin-inhimilliseen yhteyteen ja sen kokemiseen avartamiseen lukemisen kautta. Asettaudun tähän lukiessani *Huolenpitoja* ja pohtiessani teoksen kanssa tutkielmassani affekteja sekä lukemisen tuntutilaa.

Ajatus runouden kera *kanssa-ajattelusta* resonoi minussa. Lähestyn kanssa-ajattelua nimenomaan kehollisena muotoutumisena, jossa runon lukemisen tuntutila on osallisena tiedon tuottamisen prosessissa. Kanssa-ajattelu on feministisen tieteentutkijan Donna Harawayn muotoilema termi. Lea Rojola kiteyttää Harawayn ajatuksen kanssa-ajattelusta ja kanssaolemisesta toteamalla, miten ”tietäminen ja ajattelemineen eivät ole ymmärrettävissä ilman, että huomioimme ne moninaiset suhteet, jotka mahdollistavat ne maailmat, joiden kanssa ajattelemme” (Rojola 2020, 136; Haraway 2000, 193). Rojola painottaa kyseisen ajattelumallin olevan ”paitsi moninaisuuden tunnustamista myös yritys vaalia ja kasvattaa moninaistumista – diffraktion luomista” (Rojola 2020, 136; Haraway 2000, 193).

1.2.3 Enemmän-kuin-inhimillinen hoiva ja hydrofeminismi

Hoiva ja vaaliminen ovat jo kauan olleet keskeisiä feministisessä tietoteoriassa. Huolenpidon etiikka alkoi puhututtaa enenevässä määrin niin kutsutun eettisen käänteen myötä. (Ks. esim. Rojola 2020, 137.) Huolenpidon etiikka kyllästää kaikkea olevaa: sen sijaan, että hoiva olisi ylellisyshyödyke se on elämää kantava välttämättömyys. *Enemmän-kuin-inhimillinen hoiva* sekä ylittää että läpäisee ihmisen. Olemme kaikki riippuvaisia toistemme huolenpidosta. Tutkielmaani kyllästävään enemmän-kuin-inhimillisen hoivan tajuun ja esiinlukemiseen olen saanut vaikutteita María Puig de la Bellacasan teoksesta *Matters of Care – Speculative Ethics*

in More Than Human Worlds (2017). Puig de la Bellacasa kyseenalaistaa hoivan paikantumisen selvärajaiseen toimijuuteen. Hän painottaa sitä, miten hoiva on kaiken elämän elinehto, miten kaikki oliot ja eliöt hoivaavat ympäristöään. Hoivaa ja huolenpitoa toteutuu alati ja tässä merkityksessään se ylittää inhimilliset ja ihmiskeskeiset hoivaan kytkeytyvät projektit.

Hoivaa tapahtuu suolistossamme elävien bakteereiden toimesta, sateen kastellessa maaperää ja auttaessa kasveja kasvamaan, auringon lämmittäessä ja yön levähdyttäessä. Hoivaa tapahtuu kissan kehrätessä, linnun laulaessa, matojen muovatessa maata, veden ja vihannesten ravitessa, puiden luodessa varjoa ja happea. Käsitän enemmän-kuin-inhimillisen hoivan tähän tapaan rajoja ylittävänä ja läpäisevänä kaikessa mukana olevana voimana, riippuvuussuhteena ja yhteistyönä elämän säilymisen puolesta. En liitä sitä ihmisten välisiin hoivan diskursseihin ja problemaattisiin tilanteisiin esimerkiksi hoivatyön saralla.

Ajattelen Puig de la Bellacasaa (2017, 161) muotoillen enemmän-kuin-inhimillisen hoivan olevan sitä, mitä maailmassa tehdään ylläpitämisen, jatkumisen ja korjaamisen tähden, jotta kaikki voisivat elää siinä niin hyvin kuin mahdollista. Lea Rojola (2020, 137) tähdentää Puig de la Bellacasan osoittavan, että ”hoiva ja huolenpito arkisina käytäntöinä voivat olla radikaali poliittinen projekti, ja siksi hoivan käsite on liian tärkeä hukattavaksi”. Tämä osaltaan purkaa eettiseen käänteeseen kohdistuvaa kritiikkiä huomion kiinnittämisestä ainoastaan yksilöön ja yksityisen alueeseen. Hoiva on varsinaiseen toimijuuteen kytkeytymätön yhteismuotoutuva toimi, jossa niin tekijät kuin hyötyjät käsittävät koko elämän verkon, eivätkä ainoastaan ihmistoimijoita.

Tiibetiläinen zen-munkki Thích Nhất Hạnh (esim. 1992/2001, 123) on niin ikään kirjoittanut lukuisissa teoksissaan siitä, miten olemme kaikki saumattomassa yhteydessä ja riippuvuussuhteessa kaiken kanssa maapallolla. Hän esittelee keskinäisolemisen käsitteen, joka huomioi tätä kanssaolemisen seikkaa (Nhất Hạnh 1992/2001, 123). Minusta on kiinnostavaa, miten yhtäläisiä pyrkimyksiä voi havaita tässä zenbuddhalaisessa elämän tajussa sekä planetaarisen tunnun posthumanistisessa mielenmaisemassa. Huomioimalla kytkösisyytemme ja läpäisevyytemme, niin kehomme kuin minuutemme huokoisuuden, voimme helpommin harjoittaa myötätuntoa niin meissä näennäisesti olevaa kuin meistä näennäisesti ulkoistakin kohtaan. Pidän myötätuntoa avainasemassa enemmän-kuin-inhimillisen hoivan virtaavuudelle ”itsessä”. Oman olennon samamateriaisuuden

havaitseminen ympäröivän kanssa heristelee ääriviivojamme, luo uusia ajatusratoja kokemukseen itsestä ja toisesta.

Luvussa 3 paneudun *Huolenpitojen* kanssa samamateriaisuuden havaitsemisen tehtävään veden myötä. Uppoudun vetisten kehojen yhteyksien huomioimiseen muun muassa kylvyistä ja kaatosateesta kertovien runojen äärellä fenomenologi Astrida Neimaniksen (esim. 2009/2021) *veden ruumiiden* (bodies of water) kanssa sekä hänen muotoilemansa *hydrofeministisen* ajattelun avustuksella. Hydrofeminismi on ”ekofeministinen ajattelusuuntaus, joka käsittelee inhimillisten ja ei-inhimillisten elämänmuotojen materiaalisia suhteita, ja erityisesti veden roolia kaikkea elävää yhdistävänä aineellisenä ennakkoehtona.”¹⁰ Anastasia A. Khodyreva ja Elina Suoyrjö (2021) kirjoittavat hydrofeministisessä keskusteleavassa esseessään, miten hydrofeministinen ajattelu auttaa keskellä ekologisen kriisin aikakautta ”syrjäyttämään binäärisiä käsityksiä kehoista ja sijoittamaan ihmisen uudelleen suhteessa toisiin vedellisiin olioihin.”

Eräässä esseessään Neimanis (2009/2021) muotoilee hydrofeminismiiä ja niin ikään oman kokemuksen merkitystä tiedon lähteenä runon keinoin. Suomentaja Kaisa Kortekallion mukaan Neimaniksen essee on ”varhainen esimerkki siitä, miten uusmaterialistinen feminismi avaa inhimillistä kokemusta ei-inhimilliselle materiaalisuudelle. Jokaisella ruumiilla on mahdollisuus tulvia yli tavanomaisen ruumiskäsityksen, joka korostaa subjektin kiinteyttä ja jatkuvuutta.” (Neimanis/Kortekallio 2009/2021, 58.) Neimanis kehittelee ruumiinfenomenologista metodologiaan edelleen teoksessaan *Bodies of Water: Posthuman Feminist Phenomenology* (2017).

Neimaniksen tutkimukseen pohjautuva hydrofeminismi käsittelee ruumiillistumista planetaaristen kytköksiä suhteena. Tämä huokoistaa eheän ja irrallisena koetun toimijan rajoja saaden ne vuotamaan ja tuoden näkyviksi olioiden välisen suhteisuuden kaikkeen olevaan. Neimanis (2009/2021, 59) huomauttaa, miten me ”maailmamme monenlaiset veden valtaamat ruumiit” olemme kaikki ”molekyyalitasolla sitoutuneet toisiimme”. Hän painottaa myös, ettei ihmisellä ole yksinoikeutta ruumiin käsitteeseen, vaan *ruumis* käsittää kaikenlaisten olioiden, eliöiden ja geofyysisten entiteettien ruumiita, ”muotoon tullutta vettä”.

¹⁰ Hydrofeminismin määritelmä lainattu Tutkijaliiton 45. kesäkoulun esitelmäkutsusta.
<https://tutkijaliitto.fi/2025/03/19/esitelmakutsu-tutkijaliiton-kesakouluun-2025/> [haettu 25.8.2025]

Niin me kuin planeetta, jolla elämme, koostuu enimmäkseen vedestä. ”Vesi täyttää ja asuttaa hengittämämme kaasut, kyntämämme maan ja ne monituiset toiset lajit, joiden kanssa jaamme vetisen maan.” (Neimanis 2009/2021, 59.) Veden kiertokulku meissä ja ympärillämme sekä sisältämme ulos ja ulkoamme sisään, on Neimanista (2009/2021, 59) mukaillen jatkuvaa vaihtokauppaa, se on ”jatkuvan kehkeytymisen ja muodonmuutoksen kiertoa”. Vaihdamme vesiämme syömällä, hikoilemalla, virtsaamalla, hengittämällä, höyrystymällä, kuolaamalla, satamalla, imeytymällä. Muovaudumme ja muovaamme tässä kanssakäymisessä ja tästä kanssakäymisestä. Neimanis (2018, 55) toteaa, miten ihmisruumiit ovat hyvin kirjaimellisesti sekoittuneet toisiin planetaarisiin ruumiisiin, jotka ”materiaalisesti virtaavat lävitsemme, täydentävät meitä ja hyödyntävät meidän ruumiitamme lähteinä”. Näin ollen: sen lisäksi että me muodostumme vedestä, vesi muodostuu myös meistä.

Neimanis (2009/2021, 60) huomauttaa, miten meidän on välttämätöntä mieltää ”ruumiillisuutemme sekä suhteelliseksi että seuraamukselliseksi.” Olemme tiiviissä yhteydessä kaikkeen, ja tämä yhteys sekä luo meidät, että vaikuttaa meihin – kuten mekin vaikutamme. Tämän yhteyden ja riippuvaisuuden huomioiminen ja muistaminen on nähdäkseni huolenpitoa, yhteisten ja jaettujen mahdollisimman hyvien elinolojen huomioonottamista ja varjelua. Neimaniksen (2009/2021, 60) mukaan tunnustamalla, ettei vesiemme kierto ole ”pelkästään haihtumista, tiivistymistä ja satamista vaan myös epäsymmetrisiä kulkua ja keskinäisiä limittymisiä” havaitsemme ”ontologian olevan jo lähtöjään etiikkaa”. Nuo ’epäsymmetriset kulut’ ja ’keskinäiset limittymiset’ kiinnittävät meidät tiiviimmin toisiimme, tiiviimmin muihin enemmän-kuin-inhimillisiin ruumiisiin, jotka sijaitsevat sekä ulko- että sisäpuolellamme. Tässä lomittuneessa sisäkkäisyydessä ja päällekkäisyydessä muodostuvat myös uudenlaiset yhteisolemisen kuviot.

Neimanis (2009/2021, 58–60) kehottaa harjoittamaan ajatusta itsestä veden ruumiina – *vesivarana* (kuten Kortekallio on suomentanut monimerkityksisen *bodies of water* -termin, joka viittaa niin ikään jokien, järvien, merien, soiden ja pohjavesivarastojen kaltaisiin vesimuodostumiin).

”Lopulta itsemme ymmärtäminen ensisijaisesti vesivaroina ei siis tarkoita pelkästään ruumiin ontologian uudelleenajattelua vaan myös moninaisten veden vallassa olevien ruumiiden välisten suhteiden uudelleenajattelua. Näiden ruumiiden kanssa olemme pääsemättömästi kanssaolemisen suhteessa.” (Neimanis 2009/2021, 60.)

Itsensä mieltäminen vesivarana, veden ruumiina, hämmentää ajatusta kehoista irrallisina ja koherentteina yksilöllisinä subjekteina (Neimanis 2018, 55). Neimanis purkaa vetisten ruumiiden huomioimisen myötä käsitystä ihmisestä eheänä ja irrallisena toimijana.

Hydrofeministinen lähestymistapa auttaa huomioimaan tätä enemmän-kuin-inhimillistä yhteismuotoutuvaa kanssaolemisen verkkoa, jossa elämme. Tutkielmassani hydrofeminismin kanssa ajattelu avaa luennassani kehoa ja mieltä ymmärtämään vesi läpäisevänä ja kaikessa virtaavana ja lähestymään *Huolenpitojen* kylpylämiljöötä ja vetisiä höyryäviä runoja tämän tajun kera. Hydrofeministinen ajattelu auttaa purkamaan subjektin liian eheiden ääriviivojen harhaumaa ja tuomaan esiin enemmän-kuin-inhimillisen hoivan yhteyksiä luennassani. Olen kiinnostunut siitä, kuinka planetaarinen tuntu ja hydrofeminismi keskustelevat enemmän-kuin-inhimillisestä hoivasta yhdessä runoteoksen ja lukijan kanssa. Pysin luennassani pysyttelemään avoimena tälle yhteismuotoutuvuuden tilanteelle mielenmaisemani sekä koko vetisen ruumiini kautta.

Huomion kiinnittäminen enemmän-kuin-inhimilliseen toimijuuteen on alati käynnissä olevan yhteistyön huomioimista; kanssamuotoutumisen huomioimista inhimillisen ja ei-inhimillisen välillä. Kanssamuotoutumisen, joka tapahtuu väistämättä maailmassa, jossa elämme, myös lukemisen myötä. Pidän mullistavana tämän yhteistyön sekä ei-inhimillisen hoivan parempaa huomioimista – sitä, miten myös ei-inhimillinen hoivaa ympäristöään alati, oli kyse sitten mikrobeista maaperässä tai suolistossa, sateesta niityllä tai auringosta puissa. Sienitutkijan ja kirjailijan Merlin Sheldraken (2020/2024, 26–28) esiin nostama ajatus biologisen näkökulman vaihtamisesta ekologiseen, siihen, miten mekin olemme ekosysteemejä, kokonaisuuksia mikrobiyhdyskuntineen, aikaansaa niin ikään ihmisyksilöiden uudelleenarviointia – ja tämä vaikuttaa mielestäni oleellisesti myös kirjallisuuden lukemiseen ja tutkimiseen, kirjan sekä tekstin kanssa muotoutumiseen.¹¹ Vuotava mikrobien yhteistyö läpäisee koko toimijuutemme.

1.2.4 Diffraktiivinen lukeminen

Harjoitan tutkimuksessani ja luennassani myös Donna Harawayn ehdottamaa ja Karen Baradin eteenpäin kehittämää diffraktiivisen lukemisen metodia, jossa asiat kulkevat toistensa läpi luoden uudenlaisia kuvioita ja tuottaen uutta ajattelua (ks. esim. Haraway 2016;

¹¹ Olen kirjoittanut aiheesta ja Sheldraken herättämistä ajatuksista myös esseessä ”Kohti huomioivampaa enemmän-kuin-inhimillistä yhteistyötä”, joka ilmestyi *Sanelmassa, Kotimaisen kirjallisuuden vuosikirjassa 2023* (Autio 2024b, 29–34).

Barad 2017). Diffraaktiivinen lukeminen on toiminut tärkeänä vaiheena huomioitaessa ei-inhimillisen ja inhimillisen välisiä suhteita. Haluan tuoda metodin esiin, sillä tiedostan vaiheen ja menetelmän tärkeyden, vaikka omassa luennassani diffraaktiivisuus onkin toimi, joka tapahtuu luennan yhteydessä, mutta jota ei sinänsä itsessään sen enempää tutkielmassani käsitellä. Se on kuitenkin metodi, johon nojaan ja josta ponnistan.

Diffraaktiivisessa lukemisessa erilaiset tekstit ja ajatukset asetetaan samalle tasolle ja luetaan toistensa läpi (ks. esim. Aholainen 2020 & 2026, 42; Barad 2017). Tällöin molemmista otetaan ajatuksia, jotka asettuvat suhteeseen toistensa kanssa tuottaen täten uutta ajattelua. Teoreetikon kollaasimaisesti kerätty ajattelu vaikuttaa eittämättä siihen, millaisiin asioihin tutkija kiinnittää huomiota tutkiessaan kaunokirjallista teosta. Samalla kaunokirjallinen teos taas vaikuttaa siihen, millaisia mahdollisuuksia teorialla on toimia. Diffraaktiivinen luenta merkitsee toisaalta myös diskursiivisen ja materiaalsen lukemista toistensa läpi ja varsinkin materiaallinen ekokritiikki on toteuttanut nimenomaan tätä menetelmää. (Ks. Aholainen 2024, Barad 2017.)

Lea Rojola on muovaillut käytäntöön kotimaisen kirjallisuuden parissa Harawayn (1992/2020) luonnehtimaa diffraaktiivisen luennan strategiaa¹². Rojola painottaa, miten diffraaktiiviset kuviot ovat Harawaylle ”lomittumisen kuvioita, materiaalis-semioottisia ja luontokulttuurisia muodostelmia, joissa inhimillinen ja ei-inhimillinen kytkeytyvät tietoa tuottavasti toisiinsa” (Rojola 2020, 125). ”Diffraaktiivinen tietäminen merkitsee syntyneen uuden kuvion lukemista niin, että aaltoja luetaan toistensa läpi, jolloin Harawayn mukaan on mahdollista lukea ”yhdessä”, tai toistensa läpi, materiaalisia ja diskursiivisia entiteettejä. Näin luonnon ja kulttuurin erottelu ylitetään ja jako katoaa.” (Rojola 2020, 125; ks. myös Haraway & Schneider 2005, 149–152.)

”Diffraktio on fysikaalinen ilmiö, joka syntyy, kun kaksi aaltoa kohtaavat toisensa ja muodostavat uuden kuvion.” (Rojola 2020, 125). Toisaalta diffraktio on niin ikään fysikaalinen ilmiö, ”jossa valo kulkee prisman läpi, jolloin se muuttaa suuntaa ja siirtyy kokonaan toiseen paikkaan” (Rojola 2014/2015, 131). Rojolan (2014/2015, 131) mukaan diffraktio on yksi Harawayn monista ”tiedon tuottamisen metodologisista metaforista ja käytänteistä”. Se on ”optinen metafora prosessista, jossa tutkija seuraa aaltoa ”kulman taakse”. Sieltä löytyvät kummalliset ja oudot asioiden yhdistelmät, jotka synnyttävät uusia,

¹² Lea Rojola on käsitellyt diffraaktiivista lukemista esimerkiksi artikkeleissaan ”Maan lahjat Nils-Aslak Valkeapään teoksessa *Beaivi, Ahčážan*” (Rojola 2020) ja ”Hänen olivat täytetyt linnut” (Rojola 2014/2015).

yllättäviä merkityksiä.” (Rojola 2014/2015, 131). Diffraktio ei heijasta vanhaa vaan luo uutta, näyttää yhteyksiä uudessa valossa ja ainutlaatuisesti muotoutuneina.

Katri Aholainen (2026) on kehittänyt tuoreessa väitöskirjassaan diffraktiivisen lukemisen metodia edelleen kirjallisuudentutkimuksen saralla Yrjö Kokon teosten parissa. Häkin keskittyy diffraktioon nimenomaan kaunokirjallisuuden lukemisen metodina (Aholainen 2026, 42). Aholainen (2026, 183) kirjoittaa diffraktiivisen luennan keskiössä olevan juuri ajatuksen lukemisesta läpi: ”Tämä tarkoittaa näkemystä, jonka mukaan erilaiset kategoriat, joilla maailmaa tehdään ja todellisuutta tuotetaan, syntyvät lomittuneina toisiinsa.” Aholainen (2026, 183) toteaa tutkimuksessaan, ettei diffraktiivinen metodi ole ”selkeärajainen työkalupakki”, vaan ”muotoutuu tapauskohtaisesti erilaiseksi eri tutkimuksissa”, sillä ”toimijuusrealismissa aineiston ymmärretään aina vaikuttavan tutkimuksen tekijään ja tämän tutkimusvälineistöön”. Näin ollen diffraktiivinen metodi ”muotoutuu aina suhteessa tutkittavaan aineistoon” (Aholainen 2026, 183).

Omassa läpiluennassani keskityn diffraktiivisen luennan tapaan, jossa teoria ja aineisto asettuvat suhteeseen toistensa kanssa samanarvoisiksi materioiksi – Aholaista (2024) mukaillen: ei niin että aineisto olisi objekti ja teoria väline. Åkerbladin runous ja planetaarinen tuntu toimivat näin ollen tutkimuksessani *intra-aktiossa*, yhteismuotoutuvassa toimijuudessa, jossa suhteet tulevat ennen olioita (ks. Aholainen 2024, Barad 2007). Baradilla intra-aktion käsite linkittyy hänen kehittämiensä toimijuusrealismin piiriin, johon hänen diffraktiivinen metodinsakin taustoittuu yhdistäen kvanttifysiikan tulkintaa feministiseen yhteiskuntatieteeseen. Hän painottaa, ettei maailmaa tarvitse välttämättä ajatella tarkkarajaisina olemassaolevina entiteetteinä (esim. Barad 2007, 139–140; ks. myös Aholainen 2026, 27, 35–38). ”Baradin mukaan osapuolia ei ole ennalta, vaan ilmiön rajat ja ominaisuudet täsmentyvät yhteismuotoutumisen prosessissa” (Rojola 2020, 126; ks. myös Barad 2007, 29–30, 73–74.) Toimijuusrealismin mukaan todellisuus syntyy ensisijaisesti suhteista, ei olioista, ja toimijuus itsessään yhteismuotoutuu näiden suhteiden sisällä (Barad 2007, Aholainen 2024).

Kun kiinnittää huomionsa erilaisten asioiden risteämiin ja luontuviin uusiin kuvioihin, havahtuu siihen, miten lomittumista tapahtuu alati ja monisuuntaisesti. Samalla on myös mahdollisuus luovia tässä aallokossa valitsemalla osan siitä, minkä kanssa toimii ja tarkastelee, minkä kanssa lukee yhdessä. Lomitun tutkielmassani lukemaan yhdessä *Huolenpitojen* ja enemmän-kuin-inhimilliseen hoivaan kohdistuvan kiinnostuksen kanssa

asettuen alttiiksi kohtaamisille ja tuntemattomalle, jotka myös muuttavat minuksi koettua lukijaa.

2 Pintoja ja tuntuja

Paneudun tässä luvussa pohtimaan, millaisia kehollisia affekteja ja tuntuiloja tietyt *Huolenpitojen* runokuvat osallistuvat luomaan ja millaisten runollisten elementtien kanssa ne ilmenevät. Millaisena näyttäytyy lukemisen enemmän-kuin-inhimillinen vuorovaikutus ja hoiva, joka väreilee runokuvassa ja lukijassa, heidän pinnoillaan.

Esitän *Huolenpitojen* tarjoavan monipuolisia ja -suuntaisia huolenpitoon limittyviä affekteja. Väitän näiden sisältävän enemmän-kuin-inhimillistä hoivaa ja avaavan lukijan tarkkaavaisuutta sen suuntaan sekä liikuttavan lukijaa ruumiillisesti.

2.1 Affektiivinen tahma, tuntuila ja tarttuva rytmi

Käsitän affektit määriteltyä ja tulkittua tunnetta edeltävinä ruumiillisina aistimuksina ja tuntemuksina. Tiedostan lähestyväni *Huolenpitoja* kuitenkin ikään kuin valmiilla oletuksella enemmän-kuin-inhimillisestä hoivasta, sen tajun kyllästäjänä ja planetaarisen tunnuneen läpäisemänä. Tarkastelen runojen äärellä jaettuja affekteja sellaisen ymmärryksen kanssa, että läsnä on alati enemmän-kuin-inhimillistä yhteistyötä, yhteismuotoutuvuutta ja hoivaa, paneutuen näiden esiinlukuun kulloinkin koettujen affektien kautta. Asettaudun valppaaksi tälle, mitä Kaisa Kurikka Gilles Deleuzen tavoin hahmottelee affektioprosessiksi: inhimillisten ja ei-inhimillisten ruumiiden välillä toimivalle vuorovaikutukselle ja affekteille, jotka itsessään ovat nimenomaan ihmisen tulemista ei-inhimilliseksi (ks. Kurikka 2016, 87–88, 104, Deleuze 2012 63–67 & 1993, 174).

Sara Ahmed puolestaan jaottelee tunteisiin liittyvät teoriat kahteen eriävään koulukuntaan teoksessaan *Tunteiden kulttuuripolitiikka* (2004/2018, 14). Jako perustuu sille, ajatellaanko tunteiden ”kytkeytyvän pääosin fyysisiin tuntemuksiin vai kognitioon”. Fyysisten tuntemusten saralla koetaan ”tunteen” olevan ”tuntemus ruumiillisesta muutoksesta”. Kognitiivisen näkemyksen mukaan tunteisiin sen sijaan sisältyy arvostelmia ja asenteita, jotka eivät ”palaudu ruumiillisiin aistimuksiin”. (Ahmed 2004/2018, 14–15.) Tutkielmassani lähestyn tunteita nimenomaan edellä mainittuina affektiivisina tuntemuksina, jotka koetaan ruumiillisina aistimuksina. Minua kiehtovat tunteet nimenomaan *tuntemuksina ruumiillisesta muutoksesta*, se miten keho liikuttuu ja muuttuu lukemisen tapahtumassa sekä alati kaikenlaisissa enemmän-kuin-inhimillisissä kohtaamisissa. Astrida Neimanis (2020) puhuu niin ikään tunteista ruumiillisina muutoksina kytkien tämän muutosvoiman osaltaan taiteeseen ja runouteen. Hänen mukaansa taide nimenomaan suo meidän kuvitella ja tuntea muita

mahdollisuuksia syvästi ruumiillisella tavalla, kutsuu ruumiitamme tulemaan liikutetuiksi, kokemaan kehollista muutosta.

Siru Kainulaisen (2016a, 147) mukaan lukeminen ei myöskään ole ainoastaan lukija ja teksti yhteenlaskettuina, vaan kokonainen ”kolmas tila tai muoto, jota tunnemme vielä hämmästyttävän vähän”. Teoksessaan *Runon tuntu* (2016) hän painottaa vuorovaikutusta ja kommunikointia, joka syntyy lukijan ja tekstin välillä ja ympärillä. Kainulaisen (2016a, 144) mukaan ”[t]ekstit koettelevat lukijoita, jotta lukijakin koettelisi niitä. Niin toimii lukemisen vuorovaikutus.” Koen tämän lukemisessa tapahtuvan vuorovaikutuksen Karen Baradin (2017) kuvaileman diffraktiivisen lukemisen kaltaisena ilmiönä, jossa asiat kulkevat toistensa läpi luoden uudenlaisia kuvioita. Näitä kuvioita voi lähestyä mielikuvalla vedenpinnalle muodostuvista, pisaroiden synnyttämistä ympyräisistä aaltokuvioista, jotka laajenevat läpäisten toinen toisensa. Baradin (2019, 101) mukaan diffraktiokuviot ”osoittavat rajojen määrittelemättömän luonteen – näyttäen varjoja ’vaaleilla’ alueilla ja kirkkaita läiskiä ’tummilla’ alueilla”. Kyseessä on siis suhde, joka sisältää ”ulkopuolen sisäpuolella” (Barad 2019, 101). Tällaisessa vuorovaikutuksen verkostossa toimijat törmäävät jatkuvasti, alati vaikuttaen ja vaikuttuen.

Ahmed painottaa omassa tutkimuksessaan, miten se millä tavoin reagoimme toisiin (inhimillisiin tai ei-inhimillisiin) muodostaa ruumiimme pinnat tai rajat, miten ”saamme jopa muotomme kosketuksissa toisiin” (Ahmed 2004/2018, 21). Hänen tunteiden sosiaalisuuden mallinsa esittää, että ”tunteet luovat juuri sen pintojen ja rajojen vaikutelman tai efektin, joka mahdollistaa koko sisä- ja ulkopuolen välisen erottelun” (Ahmed 2004/2018, 21). Vaikka niin materiaaliset kuin emotionaalisetkin pintamme ovat huokoiset ja vuotavat, pitää meitä kasassa suhteiden yhteismuotoutuva verkosto, jossa toimijuus on monisuuntaista, vaikutteista ja jopa paikantumatonta. Pinnat ja rajat saavat kuitenkin aikaan myös oman erityislaatuisen ilmentymisen, joka mahdollistaa kokemisen ja tarkastelun juuri tuosta ainutlaatuisesta olemisen muodosta, sijainnista ja asennosta käsin.

Lukija lähestyy tekstiä kyllästettynä kaikella omakseen ottamallaan, ja silläkin, mikä on vaivihkaa muuttanut ja piintynyt hänen käsityksiinsä sekä olemisen tapaansa. Tullut osaksi kyseisen lukijan ruumista. Lukijan ja tekstin objektiivinen kohtaaminen on suorastaan mahdotonta, ja tarkastelun painopiste onkin mielestäni kiinnostavampaa asemoida kohtaamisten erityisyyteen ja tilanteen vuorovaikutuksellisuuteen, yhteiseen muovautumiseen. Lukija ja ympäristö tuovat lukemisen tilanteeseen mukanaan ainutlaatuisia

ja vaihtuvia ainesosia, eikä kohtaaminen tekstin kanssa ole milloinkaan sama. Lukijan lisäksi myös teksti muuttuu lukemisen tilanteessa, kun siinä pääsevät vaikuttamaan aina ainutlaatuiset toimijat: ympäristö ja lukija.

Kainulainen (2016a) lähestyy lukijan ja runon kouriintuntuvaa kohtaamista ennen muuta rytmin myötä. Hän tarkkailee, miten runojen usein vapaakin rytmi tenhoaa lukijaan. Hän kutsuu *tuntutilaksi* affektiivisen tietämisen ja tuntemisen paikkaa, jossa lukijan keho osallistuu lukemiseen (esim. Kainulainen 2016a, 22–23). Tällainen affektiivinen tuntutila ruumiissa edeltää Kainulaisen mukaan tiedolliselle pohjalle perustuvaa runon tulkintaa. Tunteminen on kehollisempaa ja aistinvaraisempaa kuin tietäminen. Tunteminen on asian omakseen ottamista, sen vaikutukselle antautumista ja sen kanssa syvempään keskusteluun ryhtymistä. Paneudun tässä luvussa omassa tarkastelussani affektiivisen tuntutilan pariin ennen muuta runoista kohoavien aistimusten sekä niin ikään rytmin myötä pohtien samalla, miten hoiva ilmenee enemmän-kuin-inhimillisenä ja millaista yhteismuotoutuvaa toimijuutta runoissa ja lukemisen tilassa näin muovautuu.

Havahdun hereille: alhaalta kohoilee puheita, väliaikamusiikkia,
odotuksia, paistetun riisin makeaa tahmaa.

Avoimesta ikkunasta valuu sisään orkesterin tupakkatauko,
pimeä, purjeveneet liikkumatta, ihoni on päivästä pehmennyt.

Kolmesuuntaista tapahtumista kaiken aikaa.

Mustan yön kaskas, lehden helähdys vasten tyyntä.
On tohtimista siinäkin, että uskoo kaiken hyvään. (H 29)

Käsillä olevassa runokuvassa meneillään on tilanne, jossa teoksen päähenkilö on hiljan saapunut vuoristoiseen sanatorioon. On käynnissä yksi tämän ensimmäisistä illoista kylpylässä. Runossa havahdutaan tietoisuuden tilan muutokseen, herätään iltaisesta unesta huoneeseen kantautuviin materioihin – ääniin, tuoksuihin, pimeään ja odotuksiin – jotka sekoittuvat runon minän omiin kehollisiin kokemuksiin päivän jälkeisen ihon tunnusta ja tapahtumisen moniulotteisesta luonteesta.

Runon tyyli on luetteleva, huoneen tilassa vaikuttavien asioiden ja elementtien lista muutaman runon minän kommentoivan säkeen kera. Sana-aineksessa huomion kiinnittävät harvakseltaan putoilevat allitteraatiot, alkusoinnullisuudet, kuten alun h-kirjaimen toistuvuus lausahduksessa ”havahdun hereille” ja myöhemmin p-kirjaimen toisto toteamuksissa ”pimeä, purjeveneet” sekä ”päivästä pehmennyt”. Sana-ainesta rytmittävät myös toistuvien

tuplakonsonanttien kopiseminen sanojen ”väliaikamusiikkia”, ”tupakkatauko” ja ”liikkumatta” yhteydessä. Huomiota vetävät puoleensa niin ikään tiettyjen sanojen rimmaavat samankaltaisuudet, kuten loppusointuisuus sanaparissa ”[k]olmesuuntaista tapahtumista”, alkusointuisuus sanojen ”kaiken aikaa” kohdalla, sekä viimeisen kappaleen säkeet päättävä äänteellinen sointuvuus: ”tyyntä”, ”siinäkin” ja ”hyvään”. Loppusointuisuutta esiintyy myös ensimmäisen kappaleen päättävissä sanoissa ”makeaa tahmaa”. Sana-aines luo runoon rytmiä toiston aaltoilevan vaihtelun myötä: lähdetään liikkeelle heräämisen hämmäisyydestä konsonanttikaksikoiden kopinan ja päivän pehmeän väleillä vaihdellen. Rytmien materiaallinen ruumiillisuus aikaansaa rytmin tuntua lukijankin kehossa. Runosta välittyy uinaileva, heräilevä, tyyni, pehmennyt ja tasaisen kopiseva rytmi, joka tuuditellen valuu tekstistä lukijaan.

Runon huoneeseen kohoilevien puheiden, väliaikamusiikin ja riisin makean tahman muodostama aistikokemus sekoittuu odotuksien toiveikkuuteen ja vaativuuteen unensekaisessa heräämisen hetkessä. *Makea tahma* saa tilanteen tuntumaan lukijankin pinta-aistimilla hieman takertuvalta ja sotkuiselta. Tahmaisuus on niin makukokemuksen suutuntuman kuin myös kehon muiden pintojen kautta koettavissa oleva tuntemus. Voimme havainnoida tahmaisuutta ihon kautta. Miltä tuntuu tahmaisuus kehon sisällä? Suussa, lihaksissa, verisuonissa? Runossa tahman aistiminen liittyy riisin paistamisesta aiheutuvaan makeaan tuoksuun. On siis kyse hajusta, joka kuitenkin assosioituu myös riisin makuun sekä sen fyysiseen tahmeaan pintaan. Riisin tahmean pinnan ajatus juuri herättää tahmaisen pinnan tuntemuksen lukijassa kehollisena kokemuksena, syntyy kokonaisvaltainen tunne tarttuvasta.

Ahmed (esim. 2004/2018, 117–121) käsittelee tarttuvia tunteita osaksi nimenomaan affektiivisen tahmaisuuden kautta. Hän paneutuu tahmaisuuteen niin eräänä objektien pintaan liitettävänä fyysisenä olomuotona kuin myös merkkeihin kytkeytyvänä ominaisuutena. Ahmed esittää, että tahmaisuuden ajatukseen liittyy iljettävä miellelyhtymä, ja jatkaa, että kenties ”tahmaisuudesta tulee inhottavaa vain, *jos tahmainen uhkaa tarttua ihon pintaan*” (Ahmed 2004/2018, 118, kursivointi alkuperäinen). Ahmedin (2004/2018, 119–120) mukaan tahmaisuus, ennemmin kuin tietyn objektin ominaisuutena, on vaikutus ruumiiden, objektien ja merkkien menneistä yhteyksistä. Tahmaisuuden ominaislaatu joko estää tarttumalla tai sitoo asioita yhteen. Tahmaan kiinni jäänyt kertoo myös, missä objekti on kulkenut. Tahmaisuus tarttuu ja kertyy kosketuksista. ”Kertymästä on tullut osa objektia, ja se kyseenalaistaa sen eheyden objektina.” (Ahmed 2004/2018, 120). Luen ja koen tahmaisuuden

ei-inhimillisen toimijuuden olomuotona. Tahma on materiaa itsessään, mutta myös kanava liikkumiseen, kiinni jäämiseen, olosuhteiden muuttamiseen ja vaikuttamiseen. Elina Suoyrjö kuvaa Ahmedin affektiivisen tahmaisuuden käsitettä todeten: ”Tahmaiset ja sotkuiset affektit ovat välittäjäainesta ideoiden, arvojen ja objektien välillä sekä syy siihen, että jäämme kiinni tiettyyn ajatukseen, tunteeseen tai aiheeseen.” (Khodyreva & Suoyrjö 2021, ks. myös Ahmed 2010). Suoyrjö viittaa tässä kutkuttavaan uteliaisuuteen, joka saa meidät kiinnostumaan ja tarttumaan asioihin, asettumaan myös kehollisesti niiden äärelle antaen niille huomiomme sekä mahdollisuuden vaikuttaa meihin.

Päähenkilön päiväunesta heräämisen sekavassa olotilassa aistien informaatio tulee odottamattomana sysäyksenä, jossa maistuu makeus, tuntuu tahma sekä toisaalta odotusten täyttö, kuuluvat erilaisia funktioita kantavat puheen ja musiikin äänet. Seuraavassa säkeessä lisätään aistituntoja sisään valuvalla tupakan tuoksulla, tyynellä pimeällä iltasäällä sekä ihon aktiivisella tuntemisella. Aistiärsykkeiden kuvaaminen tavoittaa myös lukijan affektiivisuudellaan. Tapahtuu samastumista, kehollista kokemista, resonointia luettuun. *Valuminen* tähdentää heräämiseen paikantuvaa rentouden tunnetta, unenjälkeistä olotilaa, jossa keho on pehmeä ja kenties hieman luoksepääsemätön. Vaikka valuminen sijaitseekin kuvaamassa sitä, mikä tapahtuu ikkunasta saapuville asioille, vaikuttaa sen mielikuva koko tilanteen tuntuun siirtyen osaksi vastaanottoa – niin runon minän kuin lukijankin yhteistä ja jaettua tilaa.

Runon alun luetteleva tyyli vaihtuu kolmannessa kappaleessa summaavaan toteamukseen kolmesuuntaisesta tapahtumisesta. Mitkä voisivat olla nuo samanaikaisen tapahtumisen kolme suuntaa? Runossa mainitut suunnat ovat alhaalta ylöspäin, ulkoa sisäänpäin sekä liikkumaton. Toisin sanoen runossa kohotaan, otetaan vastaan ja ollaan. Kehollisena ajatuksena nämä suunnat kuvaavat hyvin hoivattavaksi asettumista. Mitään ei mainitusti liiku kuitenkaan kehosta ulospäin, joten vuorovaikutus vaikuttaa jäävän runossa vakaaksi. Voisi kuitenkin ajatella liikkeen kulkevan yhtälailla molempiin suuntiin, myös kehosta ulospäin, sillä elämä virtaa alati monisuuntaisena. Näennäisen liikkumattomuuden luen läsnäolona, lepona ja tapahtumisen seuraamisena. Kolmisuuntaisen tapahtumisen huomioiminen tuo ilmi diffraktiivisen kytkeytyneisyyden. Tapahtumat lävistävät toisensa tapahtuessaan alati yhtäaikaaisesti moneen suuntaan. Tapahtumat lävistävät myös kehot aaltoillessaan erilaisiin suuntiin toimijoiden läpi. Huokoiset ja hengittävät pinnat ovat yhtäaikaisessa vuorovaikutuksessa.

Runo ilmentää yhteyksiä, yhteydessä olemista erilaisten kehoa läpäisevien materioiden, näiden enemmän-kuin-inhimillisten toimijoiden, kanssa. Vaikka päähenkilö sijaitsee huoneeseensa vetäytyneenä ja näennäisesti omissa oloissaan, vaikuttavat häneen avoimesta ikkunasta sisään valuvat asiat. Niin ikään hänessä tuntuu edelleen aiemmin koettu päivän paistaminen iholle. Iho muistaa sen, on muuttunut sen vaikutuksesta. Ilmassa ovat asioiden risteävät suhteet, jotka sekoittuvat vaikuttaen samanaikaisesti toisiinsa. Luontuu omanlaisensa tila, josta myös lukija löytää itsensä. Missä lukija sijaitsee tässä tilassa? Läpäiseekö yhteyksien sekoittunut massa hänetkin? Kenties se tuo mieleen ja kehoon muistikuvia vieraasta paikasta, jossa lämpöön tottumaton iho hehkuu pimeässä illassa. Runon myötä ilmenneet aistikokemukset kiinnittävät lukijaa omassa kehossa tapahtuviin affektiivisiin tuntemuksiin luoden yhteyttä alati läsnäolevaan enemmän-kuin-inhimilliseen, joka itsekkin olemme.

Kaskaan äänen ja helähtävän lehden maininta tuovat tilanteeseen ei-inhimillisiä toimijoita, joiden läsnäolo koetaan äänen perusteella. Runon pimeässä niin inhimilliset kuin ei-inhimillisetkin toimijat ovat aistittavissa kuulon perusteella. Saman aistimellisen vastaanoton tilan jakaminen nostaa niin kaskaat, orkesterilaiset kuin lehdenkin esiin yhtäläillä vaikuttavina toimijoina. Runokuvan tilanteessa korostuu toimijoiden välinen *intra-aktio*, yhteismuotoutuvuus. *Intra-aktio* on Karen Baradin (esim. 2007) muotoilema termi, joka määrittäytyy luontokulttuurisena ilmiönä, jossa ”erilaiset osallistujat toimivat yhdessä ja materiaalisen välineistönsä kanssa toisiinsa vaikuttaen ja itsekkin koko prosessin ajan muokkautuen”¹³. Runossa enemmän-kuin-inhimilliset monilajiset äänentuottajat osallistuvat, vaikuttavat ja vaikuttuvat *materiaalisen välineistönsä* välityksellä itseensä, toisiinsa, yhteiseen tilaan ja runon minään – sekä lukijaan, joka niin ikään osallistuu tilanteeseen materiaalisen välineistönsä kanssa.

Huolenpitoja-teoksen koko toisen luvun kiteyttää runon viimeinen lause, jossa hyvään uskomisen esitetään uskalluksen alaisena harjoitteena, rohkeutta, *tohtimista*, vaativana eleenä. Näin kannustetaan lukija mukaan koettamaan: asetutaan sellaista käsitystä vastaan, että hyvään uskomisen olisi jotain helppoa ja kevyttä, ikään kuin itsestään tapahtuvaa. Annetaan arvostusta sille, ken rohkenee astua tälle polulle, luottaa ei edes jonkin, vaan *kaiken* hyvään, täysin riippumatta siitä, mitä on ja missä muodossa. Riippumatta siitäkin, mikä saavuttaa ruumiin, jossa elämme ja tarttuu, tahmautuu, sen mukaan muovautuen sen kanssa.

¹³ Määritelmän sitaatti: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:intra-aktio> [haettu 11.2.2025]

Huomauttamalla ”[o]n tohtimista siinäkin” runo auttaa lukijan myös olemaan armollinen itselleen. Runo painottaa, että hyvään uskomisen vaatii niin ikään eräänlaista sankaruutta, jolla saattaa olla mullistaviakin seurauksia asioiden kulkuun. Uskomisen *kaiken hyvään* vapauttaa määrittelemisen, puntaroimisen ja valinnanteon vastuusta. Se asettaa ihmisen osaksi maailman materiaa, sen sijaan, että tämä olisi siitä erillään ja itsestään selvästi ainoana vastuussa. Se asettaa ihmisen alttiiksi vaikuttumaan (toki myös vaikuttamaan).

Uskomisen on uudelleen kuvittelu. *Kaiken hyvä* poistaa esteet vastaanottaa tulkitsematta, tuomitsematta. Se antaa luvan affektien virrata vapaina. Siinä hohkaa planetaarisen hoivan tuntu, ihmisen pinnan huokoisuus ja läpäisevyys, osana oleminen ja luvan anto ympäristölle muuttaa itseä. Kaiken hyvä pitää sisällään planeetan vastavuoroisuutta: se mikä on hyväksi planeetalle on hyväksi ihmiselle – se mikä on hyväksi sinulle, on hyväksi minulle. Se aiheuttaa vaivihkaa ja suorastaan vankkumattomasti halua hoivata takaisin. Kaiken hyvään uskomisen on lupa ottaa vastaan arvaamattomista lähteistä kumpuavaa enemmän-kuin-inhimillistä hoivaa. Luottaa elämän kantavuuteen ja jatkuvaan itsestä riippumattomaan huolenpitoon. Elon yhteismuotoutuva toimijuus takaa sen, että on elintärkeää, että kaikki voivat hyvin. Planetaarinen tuntu on yhteistä hyvää, monimuotoista kukoistusta, kaiken hyvää.

2.2 Samastutaan kanelipullaan: yhteinen affektiivinen ruumiillisuus

Hoitopöytä, talvipuutarha:

[...]

Lepään laverilla, hoitaja marinoi hunajanlämpimällä, kääntelee ja käärii, sutii kuin kanelikierrettä. Pehmeänreippaiden otteiden turva. Nuolaisen salaa olkaani.

[...]

Kumahdus kauempaa, sitruunaperhosten parven keltainen lehadus, ne lepattavat ahnaina imemään mettä yltäni sammumattomaan janoonsa.

Hunaja hupenee kun perhoset ahmivat, ahmivat, kirkas katto kaukana korkealla, lävitseni kulkee väristys, siivet iskevät minusta, lehadan kerrassaan sisältäpäin. Olen läikehtivä, väreilevä, ihoni perhosensiiven mittainen.

[...]

Hunajantahma ihoni perhosensuun kokoisia koloja täynnä.

[...]

Kasvuhuoneen kosteus sulattaa kolot kuulaaksi kentäksi, kiillämme tummassa yössä, minä ja järven selkä.

Kuka minut unohtaa, kenet minä unohdan, mitä sinä sanoisit hunajaa ylläsi. [...] (H 49–50)

Hoitopöydälle sijoittuvassa runokuvassa runon minä sijaitsee hunajalla marinoituna korkeakattoisessa tilassa. Poimin runosta tarkasteluun säkeitä, joissa kuvataan hunajaa ihmisen pinnalla, sekä siitä aiheutuvaa kokemisen tilaa. Runossa tyyli on toteava, luetteleva. Alkusointuinen toisto vuorottelee kerronnallisemman, proosamaisemman, tekstiaineksen toteavien lausahdusten kanssa. Sana-aines rytmittyy toiston ja allitteraation myötä, sitäkin käännellään kuin kanelikierrettä: ”[l]epään laverilla”, ”kääntelee ja käärii”, ”[k]umahdus kauempaa”, ”[h]unaja hupenee”, ”kirkas katto kaukana korkealla”, ”kokoisia koloja”, ”[k]asvuhuoneen kosteus” ”kolot kuulaaksi kentäksi, kiillämme”. Sanatarkka toisto myös tauottaa rytmin perhosten pysähtyessä syömään, ne ”ahmivat, ahmivat”, ja kertaaminen saa kerronnan junnaamaan tovin paikoillaan, kunnes tapahtumat lähtevät jälleen rullaamaan edelleen. Kääntely on omanlaistaan peilaamista, käsillä olevaa tarkastellaan monelta suunnalta, kuten kohdassa ”[k]uka minut unohtaa, kenet minä unohdan”. Kääntelyn ja peilaamisen myötä avautuu uusia näkökulmia. Vaihtamalla toimijan ja kohteen paikkaa keskenään säkeessä havainnollistuu vuorovaikutuksen monisuuntaisuus.

Kohtauksessa runon minän keho rinnastuu kanelipullaan. Oman kehon muuttumisen tuntu ei-inhimilliseksi leipomukseksi, kanelikierteen materiaksi, vahvistuu päähenkilön nuolaistessa olkaansa kuin maistaakseen pullaa, joka on. Syntyy huvittava ja hämmentävä kiertokulun vaikutelma, vaivattava ruumis on edelleen oma, samalla outo ja ulkopuolinen. Tilanne kytkeytyy leipomisen muistijälkeen, keho tunnistaa tallentuneen toimen ja suhtautuu käsillä olevaan hetkeen kehomuististaan käsin. Ruumis tunnistaa olevansa samankaltaisessa kommunikointitilanteessa kuin taikinan kanssa, eikä sillä ole vaikeutta asettua tällä kertaa taikinan osaan. Lukemisen myötä oman kehon materiaalisuuden kouriintuntuvuus ja outous valtaa lukijankin. Leipomisen tilanne on tunnistettava, tunnistettavia myös kehon muistijäljet toistavan tekemisen jälkeen, miten kädet haamu-hamuavat mustaherukoita yhä nukahtamisen hetkellä elokuisina iltoina.

Runo käyttää apunaan lukijan kehomuistia, vetoaa lukijan kykyyn samastua kehollaan lukemisen hetkeen. Runon herättelemä kehomuisti saattelee lukijan oman kehonsa enemmän-kuin-inhimillisen materian pariin. Lukemisen tilanteessa tuottuu näin notkeutta samastua ei-inhimillisiin kehoihin, nähdä yhteys toisen ja oman ruumiin välillä, ihmiskehon ja kanelipullan samankaltaisen materian. Yhteyden ja samastumisen myötä on helpompaa tunnistaa ja antaa arvoa erilaisille elämänmuodoille. Toisenlaisen ruumiin kokemusmaailman kuvittelemisen avartaa myötätunnon kenttää, vaikka siinä piileekin *antropomorfismin*, *zoomorfismin* ja *antroposentrismen* ansakuoppia. Antropomorfismin kuvatessa ei-inhimillistä

inhimillisten ominaisuuksien ja käsitysten kautta, kääntyy asetelma zoomorfismissa siten, että inhimillistä kuvataan vuorostaan ei-inhimillisen kautta. Molemmat kuitenkin ovat varsin ihmiskeskeisiä, antroposentrisiä, näkemyksiä, ja saattavat näin ollen vahvistaa yhteyksien lisäksi myös inhimillisen ja ei-inhimillisen välistä erottelua ja rajapinnan luomista.

Niin vitaalisen materialismin puolestapuhuja Jane Bennett kuin sienitutkija Merlin Sheldrakekin kannustavat kuitenkin maltilliseen antropomorfismiin keinona lähestyä enemmän-kuin-inhimillistä toista. Bennett (2010/2020, 170–171) vetoaa siihen, miten varovainen antropomorfisointi voi auttaa paljastamaan ei-inhimillisten ruumiiden, voimien ja muotojen vitaalisuuden, vaikka se vastustaakin täydellistä kääntämistä ja ylittää inhimillisen käsityskyvyn. Sheldrake (2020/2024, 52–53) puolestaan kirjoittaa ymmärtävänsä, miksi antropomorfismia kartetaan: ”kun inhimillistämme maailmaa, saatamme estää itseämme ymmärtämästä toisten eliöiden elämää niiden omista lähtökohdista käsin” – kuitenkin saatamme hänen mukaansa tällä karttamisella myös sokeutua planeetan ei-inhimillisille toisille.

Samastumalla toisiin ei-inhimillisiin esimerkiksi antropomorfismin tai zoomorfismin keinoin on mahdollista myös huomioida olioiden välisiä yhteneväisyyksiä, luoda siltoja erottavien tekijöiden havainnoinnin sijaan. Samastumisen myötä on helpompi ymmärtää toisen olemista, ottaa toista huomioon. Samastuminen on vähintäänkin pyrkimystä tähän suuntaan.

Huolenpidoissa antropomorfisoinnin ja zoomorfisoinnin myötä samastutaan muun muassa hevosiin (H 39, 44, 45, 53 & 67), kettuun: ”juoksen seinänvierustaa kuin viritetty kettu” (H 35), mäyrään (H 25), villieläimeen (H 33), vuori-ilmaan ja kasvustoon: ”etten eroa vuori-ilmasta [...] juuristoni imaisevat tuoliin kiinni” (H 55). Näissä enemmän-kuin-inhimillisissä runollisissa yhteyksissä samamateriaisuutemme planeetan ja sen toisten kanssa käy ilmeiseksi.

Runon minä rinnastuu niin ikään järveen kokiessaan yhtäläisyyttä sen kanssa kiiltäessään sen keralla tummassa yössä. Rinnastuminen tapahtuu tässä juuri pinnan kautta, sen samankaltaisuuden huomaamisen myötä. Runon minä samastuu myös hänen pinnaltaan ruokaileviin perhosiin. Hän kuvaa vavahduttavaa kehotuntemustaan lävitseen kulkevana väristyksenä. Perhosten siipien iskut aiheuttavat hahmon sisällä tuntemuksen, joka sanoittuu perhosten siipiin assosioituvaan lehahtukseen, ”siivet iskevät minusta, lehahtan kerrassaan sisältäpäin”. Ruumiista pois päin irtoava liike lähettää matkaan myös sisäänpäin kulkevan tuntemuksen, jonka myötä hahmo mukautuu perhosiin, tulee niiden kaltaiseksi, osaksi niiden

seuruetta, liikuttuu ja muuttuu niiden myötä. Lausahduksessa ”[o]len läikehtivä, väreilevä, ihoni perhosensiiven mittainen” sekoittuvat runon minän ihmisruumiissa jo niin järven kuin perhostenkin ruumiit. Järven vesimassan läikehdintä ja väreilevyys, joka saattaa kuvata myös perhoslauman siipien liikehdintää, nivovat yhteen ihon kimmellyksen ja eloisuuden tunteen sisäiseen lepatukseen. Yhteyksiä on samanaikaisesti moneen suuntaan ja ne kaikki sekoittuvat runon minän kekokokemuksessa sulavaksi jaetuksi yhteisen tilan massaksi. Kohtauksessa runon minä kurottelee täten kohti ei-inhimillisiä ruumiita oman ruumiinsa ja uudelleen kuvittelun välityksellä. Lukemisen tilanteen affektiivisuus innostaa lukijaa ryhtymään samaan puuhaan.

Sisennettynä, kuin omana ulottuvuutenaan, lukija kutsutaan suoralla kysymyksellä ”mitä sinä sanoisit hunajaa ylläsi” pohtimaan kuvailtua tapahtumaa oman kehon kautta. Kysymys on toteava, ilman kysymysmerkkiä aseteltu, minkä johdosta tulee vaikutelma, ettei varsinaista vastausta kaivata. Toteava kysymys ennemminkin avaa affektien vapaan virran, jossa pääpaino onkin kokemisella itsessään vastaamisen sijaan. Toisaalta taas sanallisuus on juuri se, mihin runon minä viittaa kysyessään nimenomaan ”mitä sinä sanoisit”. Siinä suhteessa kysymysmerkittömyyden voikin tulkita kokemuksen mykistävävyudeksi – oloa hunaja yllään ei oikeastaan kykene kuvaamaan. Kysymys on osoitettu myös teoksen toiselle, jollekulle tärkeälle, joka kenties ei enää ole aktiivinen osa päähenkilön elämää. Jonka luopumisesta aiheutunut suru on ehkä se seikka, jota sanatorioon on saavuttu hoitamaan. Toinen on jättänyt hiljaisen aukon runon minän elinpiiriin, mistä johtuen kysymys esitetään ilman kysymysmerkkiä, sillä tiedetään, ettei vastausta tulla enää saamaan. Silti kysymys yhä esitetään, sillä kehon lihasmuisti toimii niinkin, jatkaa oletusta totutun toisen läsnäolosta. Yhteistä unohdusta kuitenkin jo uumoillaan.

Tässäkin runossa *tahma* kuvaa käsillä olevaa kokemusta: tällä kertaa hajun ja riisin pinnan koostumuksen sijaan päähenkilön ihotuntemuksena. Tahman toisto nostaa pintaan muistijäljen jo luettuun, osaltaan yhdistää teoksen hetkiä vetämällä lankoja niiden välille, tahmaisista seitteistä. Tämä osaltaan kutoo konkreettisesti kokoon teoksen proosamaisuutta liittäen kokoelman runoja toisiinsa kasvavaksi kertomukseksi luoden kokonaiskompositioon jatkuvuuden ja yhteenliimaantuvuuden sidosta.

Tahma tuntemuksena on jähmettävää, sotkuistakin, kiinnittävää ja muistavaa. Siinä on nostalginen vire kuin haikailun takertuva tuotos. Tahmeus valuu pinnalla koetun affektin kautta tunteeksi jähmeydestä, siis jostain, mistä on saavuttu kylpylään vapautumaan ja

päästämään irti, kerätystä elämän tahmasta. Tahmaisuuden toistuminen esiin nostetuissa runoissa saa aikaan tunnun myös tämän tahmaisuuden keventymisestä ja alati makeutumisesta: onhan se jo muuntunut makean riisin tahmasta makeaksi hunajaiseksi tahmaksi.

Vaikka Ahmedin (2004/2018, 18) mukaan tahmaisuus herättääkin vaikeita assosiaatioita kun kyse on ihon pinnalle tarttuvasta, estävästä tai liimaantuvasta, viestii hunajan tahma runossa kuitenkin ennen muuta hoituvasta ja makoisesta. Runon minä vaikuttaa olevan mielissään suditusta voiteesta, joka tarrautuu hänen pintaansa, imeytyy häneen ja aiheuttaa perhosten saapumisen. Väitänkin, etteivät tahmaisuus (tai limaisuuskaan) aina ole yksiselitteisesti epämiellyttäviä tuntemuksia ihojen pinnoilla (vrt. Ahmed 2004/2018, 18), ettei kokemusten erityislaatuisuutta ja tilannekohtaista luonnetta pysty, saati kannatakaan, nivoa universaaliksi yhdeksi ja samaksi kokemukseksi, vaan suhtautua yhä kasvavalla avoimuudella aistien välittämiin ainutlaatuisiin enemmän-kuin-inhimillisiin kohtaamisiin.

Hunajan makea tahma houkuttelee perhoset runon minän iholle. Perhoset hoivaavat päähenkilön pintaa yhdessä hunajan kanssa. Hunaja hoivaa niin ikään perhosia, vaikka ne ylensyövät ja sotkeentuvat siihen ja lopulta menehtyvät lattialle sen tähden. Kuuluvathan kuoleminen ja hajoaminen, kokonaisvaltainen muodon muuttaminen, myös elämän kiertoon. Elämä perhosen lennon mittainen, runossa iho perhosen siiven.

3 Veden muotoja

Kuten jo aiemmin toin esiin, auttaa erilaisten maailmassa asuvien ruumiiden samamateriaisuuden huomioiminen havaitsemaan enemmän-kuin-inhimillistä yhteyttä ruumiiden välillä ja kyseenalaistamaan olioiden selvärajaisuutta. Erityinen inhimillisen ja ei-inhimillisen välistä juopaa purkava samamateriaisuuden kytös ilmenee tarkasteltaessa vettä. *Huolenpidoissa* veden elementti on vahvasti esillä ruumiillistuen nestemäisenä ja läpinäkyvänä muun muassa sanatorion hoitokylvyissä, sumussa, järvessä, sateessa, hiessä ja itkussa. Vesi on teoksessa alati läsnä, kuin omana entiteettinään paikalla osallistuen ja läpäisten. Se pulppuaa ja pulisee, liplattaa. Luen veden olevan teoksessa toimija, joka notkean materiansa kautta sekä luo yhteyttä ja mahdollistaa yhteismuotoutuvaa toimijuutta että on siinä toimijana läsnä. Vesi on materia, joka yhdistää ja josta moni olemus koostuu. Se on sekä vuorovaikutuksen mahdollistava välittäjäaine että vuorovaikutukseen osallistuva tekijä. Mitä ikinä tehdään, tehdään veden kanssa.

Tässä luvussa syvennyn tarkastelemaan eritoten runojen vetistä kuvallisuutta ja veden rytmiä teoksessa. Veden kanssa ajattelussa apuna ovat Astrida Neimaniksen (ks. esim. 2009/2021, 2012, 2017 & 2018) määrät esseet sekä johdannossa esitelty hydrofeminismi. Lainehtiva vesi muovaa *Huolenpitoihin* rytmiä. Sen läsnäolo ilmenee runoissa ääninä, kuvina ja erilaisissa veden massoissa oleiluna, oman huokoisuuden huomioimisena sekä kohtaamisista seuranneiden tuntemusten kuvailuina. Teoksen kostea tuntu välittyykin lukijalle myös kehollisina affekteina.

3.1 Kylpemistä runokuvassa: hydrofeministinen kohtaaminen

Moreenimarenkiallas.
 Mannermainen allas.
 Sitruunasooda-allas.
 Karhumuorin allas.
 Käpertyneiden allas.
 Toruvien laineiden allas.
 Torjuttujen purkausten allas.

Vain muutamia mainitakseni. (H 19)

Huolenpitojen kylpylämiljö on täynnä vetisiä kohtaamisia. Altaiden nimetyt ominaisuudet ojentuvat runossa kohti tavoiteltavia tai vallitsevia olotiloja jaottuen omiksi yksityiskohtaisiksi ulottuvuuksikseen. Pitkät nimet kutkuttavat äänteiden kierrätyksellään, sorisevat rattoisasti, rapsuttavat kuulijan korvantaustaa, hellivät synnyttäen affektisia oloja

lämpimistä halauksista, kuten karhumuorin karvaisenpehmeästä sylistä ja emollisen suuren olennon tiukasta otteesta. Runo kertoo kylpyjen olevan läsnä elämän vaihtuvissa tilanteissa, kannattelevan käpertyneitä ja pehmentäen torjuttuja purkauksia, toruen hellästi. Altaiden lukuisuus viestii vedellisten hoitojen yltäkylläisyydestä, veden monista mahdollisuuksista mukautua haastaviinkin olemisen tiloihin. Vesi on olioita läpäisevä ja alati hoitava elementti, ikään kuin suurella myötätunnolla varustettu kanssakulkija, jonka kanssa ollaan päättymättömässä saumattomassa yhteydessä ja josta suureksi osaksi myös koostutaan. Vesi on alati läsnä. Kylpyaltaan rajatussa tilassa tämä vuorovaikutus tihentyy.

Astrida Neimaniksen muotoilema käsite ”veden ruumiit” (bodies of water)¹⁴ hämmentää ajatusta kehoista irrallisina ja yhtenäisinä yksilöllisinä subjekteina (Neimanis 2018, 55). Ruumiiden vetisyys on jatkuvassa vuorovaikutuksessa, jatkuvassa vaihtuvassa virtauksessa toisten ruumiiden ja ympäristöjen kanssa. Neimaniksen veden ruumiiden -käsite haastaa humanistiselle teorialle pohjaavaa näkemystä kehollisuudesta välttämättömästi, saati puhtaasti, inhimillisenä. Hänen mukaansa vetiset suhteemme enemmän-kuin-inhimillisinä yhteisinä vesinä ja yhteisissä vesissä haastavat antroposentristä näkemystä kehollisuudesta inhimillisenä ominaisuutena. Neimanis painottaa, miten itsemme mieltäminen veden ruumiiksi muovaa myös sitä, miten ajattelemme vedestä. (Neimanis 2018, 55–56.)

Siinä missä olemme vedestä tehdyt, on vesi myös tehty meistä (Neimanis 2018, 55–56). Vaihdamme niin konkreettista kuin tajunnallistakin materiaamme sisäisen ja ulkoisen ympäristömme kanssa alati. Veden kanssa ajattelu muovaa runojen lukemista, niiden tulkintaa, niiden kanssa kylpemistä, oleilua – muovaa sitä, miten runojen vetisyys valuu lukevaan enemmän-kuin-inhimilliseen olentoon.

[...]
pioneja, maitohorsmia, siankärsämoitä, tilliä
labelioita, egyptiläisiä markettoja
neilikoita, tulppaaneita
ja ja

¹⁴ *Bodies of water* on suomennettu myös ”vesivaroiksi”, ks. Neimanis/Kortekallio 2009/2021. Itse pidän veden ruumiiden tuomasta affektiivisesta ruumiillistumisen ja erilaisten monilajisten ja enemmän-kuin-inhimillisten ruumiiden tunnusta ja valitsen siksi tässä käyttöni suomennokeksi ”veden ruumiit”. Siitä jää kuitenkin puuttumaan vesivarojen mm. järvet, joet, meret, purot ja suot kattava tunnelma, vaikka nämä toki veden ruumiiksi sisällytänkin.

ja sitten avataan hana. Höyry täyttää henkeni, keuhkoni lasinpuhaltaja.
[...] (H 25–26)

Runon minä laskeutuu ensimmäiseen kukkaiskylpyynsä sanatoriossa. Kukkien luettelo aikaansaa runsauden ja päättymättömyyden tuntua, joka syvenee ilmaan leijumaan jäävillä ”ja” sanoilla, kuin lista olisi loputon. Samalla ”ja”-sanojen toisto aiheuttaa henkeä haukkovan olotilan, kuin kukkien paljous saisi pään pyörälle. Tämä hengästyneisyys lajien ylenpalttisuuden äärellä purkautuu listan jatkuessa sivun vaihdon jälkeen hanan avauksen eli veden muodossa. Vesi läpäisee runon minän monissa muodoissaan. Höyry täyttää tämän hengen, jonka myötä aikaansaantuu höyryn ja hengen olomuotojen välille eteerisen samankaltaisuuden yhteys. Keuhkojen fyysinen täytyminen puolestaan rinnastuu lasinpuhaltajan työskentelyyn pehmeän massan kanssa – puhaltamisen ja ilman keuhkoihin vetämisen materiaallinen fyysisyys, kuin joku muu kuin hengittäjä itse olisi täyttämässä tämän keuhkoja.

[...] On otettava magnolioin muotoiltu pyöreä kehys. On katsottava kukka-ammetta sen läpi. On katsottava pitkään ja kovasti, on otettava askel taakse, on nähtävä kuvansa pinnassa, pintansa kuvassa, on käytävä katossa, kuussa saakka. On katsottava kauempaa, pidettävä kylpytakki. Pujottaudun renkaasta kuin enkeli sädekehästään, astun ammeen pistävään kuumaan.
[...] (H 26)

Kehysten läpi katsottaessa kukka-ammeesta tulee kertomuksessa taulun kaltainen. Kohtaus leikittelee runokuvalla ja peilaamisella monitasoisesti. Sen lisäksi, että kylvyn pinta peilaa ja päähenkilön tulee peilata siitä itseään kehysten läpi kuin peiliin katsoessaan, on runon materiaalisella tasolla käytössä peiliefekti, kiasmi. Tässä runokuvassa, kaksi lausetta peilautuu toisiinsa synnyttäen jännitteisen tehostuksen: ”kuvansa pinnassa, pintansa kuvassa”. *Pintansa kuvassa* johdattelee lukijan pohtimaan materiaalisen olemisen ulkoista ulottuvuutta, kenties osaksi erotuksena aiemmin esiin tuodusta höyrystä ja hengestä. Kylpy on täten kokonaisvaltainen kokemus yhdistäen sisä- ja ulkopuolisen olemuksen, läpäisten kylpijän höyryllään ja kukkaseoksellaan, luoden pinnan, josta voi peilata ja jonka voi läpäistä, luoden massan, johon voi upota, joka muuttaa oman pinnan märeksi ja kukkeaksi. Joka imeytyy olentoon niin ihon pinnan kuin keuhkojen sisäisten pintojen kautta, lämmittäen, pehmentäen, kastellen.

Kiasmi-figuuri ”kuvansa pinnassa, pintansa kuvassa” möyhii myös pinnan käsitettä ja kuvan rajausta. *Pinta* tarkoittaa tässä ensin veden pintaa, sen kalvoa, ja heti perään ihmisen pintaa, ihoa. Illuusio pintojen koetusta rajallisuudesta ja erillisyydestä särkyy laskeuduttaessa

kylpyyn, särjettäessä pinnan kalvo, sisällytettäessä veden ja ihon pinnat toisiinsa. *Kuva* taas on ensin ihmisen omakuva ja sitten kuva, jonka ihminen rajaa ja näkee esimerkiksi näköaistinsa kautta, kuva, joka koostetaan erilaisista ja erimateriaisista elementeistä ja johon omakuva sitten liitetään heijastuksen myötä. Ihmispinnan iho samastuu myös kukkien ruumiisiin, joiden materiaa kuvataan runon jatkuessa niin ikään ihona.

[...]

Vedessä kelluu kukkien ihoa. Kuumassa olen niin paljon että vesi valuu yli.
Pidä kurkku tiukkana kirvelystä pois päin. Kylpytakki vettyy ylläni, hautovan
 taskun toffee tahmenee alusvaatteiden saumoihin olen korviani

olen olen
 ripsiäni, kurkunpäästäni myöten
 kukissa olen hiuksiani, leukaani, takaraivoani
 myöten kevytpäinen, jäätyvä ääni olen siirtymässä sivuun kun

helmiverhot helähtävät, jokin popliinitakkinen ryntää sisään, vaatii itselleen
 hautajaiskukitusta [...] (H 26)

Peilaamista tapahtuu myös runon asettelussa, vaikka sivunvaihto osuukin *Huolenpidoissa* keskelle runoa, ja olen rajannut sen alkua ja loppua pois. Luettelomaiset pätkät peilautuvat kukkien kapenevasta muotoilusta myöhempään kukkaiskylpijän kokemuksen levenevään muotoiluun, kuin tiimalasin tapaiseen kylvyn ajallista ulottuvuutta ja kokemukseen eteenpäin menevyyttä rytmittävään liikkeeseen. On kuin kylpyamme ensin seisoi ”ja” sanoista muodostuvilla jaloillaan ja heijastuisi sitten lattian märästä pinnasta ”olen” sanojen kautta kylvyn tuottamaksi kokemukseksi. Samanlaisen vaikutelman, joka aiemmin syntyi ”ja” sanan toiston haukkovasta hengästyneisyydestä, aiheutuu myös heijastuvasta ”olen” sanan toistosta. Kylpy on selvästi päähenkilölle aisteihin käyvä, kokonaisvaltainen ja merkittävä kokemus. Hän lähenee tavoittelevansa hellittämistä ja rentoutumista, mutta hengästyy sen tavoittelusta ja siitä, ettei tunnu aivan tietävän mitä se on. Hellittäminen vaikuttaa kuitenkin pysyvän itsepintaisesti loitolla päähenkilön ulottuvilta, vaikka matka sen luo on alkanut.

Runossa käy ilmi myös yhteistyö kukkien kanssa, kukkien osallisuus ihmisen eri elämänvaiheissa. Päähenkilö selvästi tunnistaa osan kukkia niitä luetellessaan, hänellä on siis jonkinlainen suhde niihin jo entuudestaan. Kukat on asetettu kylpyyn hoivatarkoituksessa. Niiltä odotetaan jotain, niiden kyvystä hoivata ollaan täten tietoisia. Kukkien ruumiiden aineksilta toivotaan hoivaa tuottavaa vaikutusta ihmisen ruumiiseen. Tavoitellaan niiden sulautumista ihon kautta osaksi kylpijän kehoa, höyryn kautta osaksi tämän hengitystä,

aistielämysten myötä saattavan kauneutensa osaksi tämän kokemusta. Kylpy on veden, kukkien ja kylpijään mutaatio sekä yhteistyö, jossa vaihdetaan ainesosia ja sulaudutaan yhteen. Vesi ilmenee runossa elementtinä, joka mahdollistaa tämän yhteyden. Niin kukat kuin ihmisetkin ovat pääosin vedestä tehdyt, vesi virtaa heissä, ja höyryävän kylvyn myötä virtaaminen kulkee saumattomammin myös heidän välillään.

Asettautuminen kylpemään on erityislaatuinen tilanne, jossa veden kanssa ollaan vuorovaikutuksissa altaan partaiden rajaamassa tilassa ja kylpyveden sopivan lämmön säätelemässä ajassa. Kehosta muodostuu kylpyammeessa veteen yhdistyvä ja levittyvä enemmän-kuin-inhimillinen ruumis. Syksy Waldén (2024, 35) kirjoittaa kylpemistä käsittelevässä hydrofeministisessä esseessään ”Bath(e)”, miten lähestyy kylpemistä nimenomaan parantamisen ja hoivaamisen ”hitaana, erityisenä aikaa-tuhlaavana aika-avaruuksena”. Waldén kirjoittaa vedestä ihmisen enemmän-kuin-inhimillisenä kumppanina. Hän kuvaa tätä myötätuntoista kumppanuutta jatkuvana, pyörteilevänä ja syvästi affektiivisena ruumiillistuneena liikkeenä, joka virtaa hänen omankin vetisen kehonsa sisä- ja ulkopuolella. Vetisen kehon, jonka saattaa tunnistaa aina akvaattisten ruumiiden moninaisuudeksi. Waldén (2024, 35) nojaa pohdinnoissaan Nina Lykken (2018, 116) muotoilemaan ”syvästi affektiiviseen yhteyteen”, jossa oliot ovat ruumiillis-affektiivisesti limittyneitä. Hän kuvaa kylpiessään lepäävänsä tuottamattomuuden tuottavassa ja hedelmällisessä höyryssä, jota hän ja vesi luovat tuossa myötätuntoisessa kumppanuudessaan.¹⁵

Waldén limittää kylpemisen hurmaavasti ja osuvasti niin ajan tuhlaavuuteen ja tuottamattomuuteen kuin myös hedelmälliseen ja erityiseen lepäävään aika-avaruuteen. Kylpemisestä tulee näin yksi levon ja joutilaisuuden kuvista. Myös *Huolenpidoissa* ilmenee lepoon ja hoidettavaksi asettuminen suurelta osin kylpemisenä, veden kanssa muovautumisena. Waldén tuo näillä muutamalla ristiriitaisuutta sisältävällä lauseella esiin niin joutilaisuuden sisältämät sosiaalisen riittämättömyyden pelot kuin myös levon hyödyllisyyden oivaltavalle tuotteliaisuudelle ja kokonaisvaltaiselle olemiselle. Paneudun

¹⁵ (Suomennokset englanninkielisistä alkuperäisteksteistä ovat omiani.) Tuottamattomuuden esiintuominen kylpemisen yhteydessä painottaa kylpemisen radikaaliutta. Liitän planetaarisen tunnun eetokseen olennaisesti liiallisen tuottavuuden ajatuksen kyseenalaistaminen (ks. Koistinen ja Karkulehto 2021, 62–70). Ihmisen liiallisen tuottavuuden voi mielestäni nähdä varsin vahingollisena ympäristöä kohtaan. Käsittelen tätä seikkaa tarkemmin hellittämisen ja lepäämisen yhteydessä luvussa 4.

Huolenpitojen sisältämään joutilaisuus-aiheeseen sekä leppäämiseen ja liiallisesta tekemisestä luopumiseen tarkemmin luvussa 4.

Eräässä *Huolenpitojen* kylpemisen kuvassa päähenkilö ikään kuin luo maailman kylpyynsä. Runosta välittyy maailmansyntytarinallisuutta, jossa veden emo muovaa maisemaa. Vesi osallistuu tiiviisti materiaalisen muovautumisen kehkeytymiseen, niin materiaalisessa maailmassa kuin tarustoissa alkumerestäkin. Säkeissä lillutaan *vesipesässä* kuin alkumeressä. Neimanis (2012, 85–87) huomauttaa, miten hippuset kaukaisesta merellisestä alusta yhä kulkevat lävitsemme. Hän kirjoittaa miten vesi, vaikka onkin kokoaikaisessa liikkeessä, on samalla merkityksien ja materoiden planetaarinen arkisto. Vesi, meri meissä ja muissa, muistaa ja on täynnä monenlaisten ruumiiden ja aikakausien häiveitä. Menneisyydet palaavat meille kuin vuorovedet.

[...]

Kokoan saippuakuplista vuoriston, taputan taivaalle hahtuvaa. Valelen vedellä ihot ja ääret, kaiutan katossa liikkuvat luut,

kellun kevyenä huolien yllä, vellon kehoani vesipesässään. [...] (H 88)

Poimittujen säkeiden sanamateriassa esiintyy runsasta allitteraatiota. Alkusoinnut toistuvat lauseissa rytmittäen lukemista, tuoden sanojen lomaan soinnukkuutta ja kylvyn keinuvan sävyn: ”taputan taivaalle”, ”valelen vedellä”, ”kaiutan katossa”, ”liikkuvat luut”, ”kellun kevyenä” ja lopulta ”vellon kehoani vesipesässään”. Säkeet liikkuvat soinnukkaasta yhteydestä toiseen. Kelluvaa, keinuvaa rytmiä kehkeytyy alkusointujen edestakaisesta toistosta. Luontuu aaltojen jatkuvaa liikettä sanallisella ja rytmisellä tasolla. Vellovaa liikettä, joka tarttuu luettaessa. Veden keinutusta.

Veden turva keinuttaa, kannattelee ja hoitaa. Vesipesä pitelee sylissään tarjoten vapautta huolista. Kattoon kaikuen peilautuvat luut ja alapuolelle asettuvat huolet tuovat ilmi, miten kovat, kulmikkaat ja solmuiset asiat ovat mukana, kuitenkin etäällä. Veden massa suojelee ja eristää niiltä, vaikka onkin ruumiiden hiukkasia täynnään. Vesi tarjoaa läsnäoloa ja antautumista kannateltavaksi, sulautumista osaksi sitä. Ihon pinnan ja kehon äärien valelu vedellä luo läpäisevän yhteyden siihen. Keho kiinnittyy veteen. Vellova kelluminen altaan pehmeässä nesteessä tuudittelee ja vapauttaa painosta. Vedessä olemisen kokonaisvaltaisuus muistuttaa kehoa sen sisäisistä nesteistä, luo yhteyttä näiden välille.

Lukijana on helppo solahtaa tähän sisäisten ja ulkopuolisten nesteiden keveään virtaavuuteen. Runon luoma kuva vesipesässä vellottavasta kehosta aikaansaa pehmeiden kokemuksia

kehossa, kehossa olostaan tietoiseksi tulemista, jopa kaipuuta vesimassan yhteyteen. On helppo samastua kokemuksen kaikennielevyyteen. Runo tarjoaa lukijalle mahdollisuuden olla läsnä kehossa, irtautua huolimista ja keinuttaa kehoaan, liikuttaa ruumistaan runon rytmissä, antaa kehonsa hoivautua ja tuntea. Runo ikään kuin antaa luvan tulla tietoiseksi aisteistaan ja olla niiden välittämien tuntemusten kanssa, kuunnella niitä. Tuosta turvasta ja pesässä hoivautumisesta käsin on helppo nähdä miten arvokasta on olla läsnä kehossa, ettei hoivautumiseen edes tarvita paljoa muuta. Miten altaan pohjalla sijaitsevat huolet ovat hieman ylimääräisiä tästä tajusta käsin.

Runokuva näyttää konkreettisesti sen, miten osallistua, miten ottaa vastaan enemmän-kuin-inhimillistä hoivaa, miten antautua sille, mitä planetaarinen tuntu tarjoaa. Runossa asettaudutaan koko keholla veden varaan, planeetan kannettavaksi. Kuva tarjoaa lukijalle affektien tasolla kokemuksen siitä helpotuksesta, jota kannateltavana olosta runon minälle aiheutuu. Kelluminen on tunnetta siitä, miten elämä kantaa ja tämän lukija voi runon kautta kokea omassakin kehossa. Näin runo osallistaa lukijan enemmän-kuin-inhimillisen hoivan kokemukselle avaten väyliä sen mahdollisuuksien tarkasteluun arkisissakin kokemuksissa, kuten uiminen.

3.2 Huuruavat huokoiset ääret ja vetinen rytmi

Huolenpidoissa sanoitetaan monenlaista märkää. Märkää sijaitsee tiivistyneenä allaskaupalla teoksen keskeisessä miljöössä, kylpylässä. Veden motiivi teoksessa lainehtii kuitenkin esiin monenlaisten altain lisäksi myös muissa muodoissaan kuten hikenä, sumuna ja kasteena, muutamia mainitakseni. Vetisten massojen vuorovaikutus on runoissa kouriintuntuvaa ja alati läsnä. Kylpyjen lisäksi läpäisee kostea vuoristoilma kaikkea, hönkii huokosiin kehoihin ja valuu sisään kylpylään ikkunoista ja seinien raoista. Runoissa tapahtuva huomion kiinnittäminen nesteisiin eri muodoissaan luo luentani mukaan enemmän-kuin-inhimillisiä yhteyksiä tuoden esiin inhimillisen ja ei-inhimillisen välistä samamateriaisuutta sekä nesteiden vaihtoa. Teoksessa ollaan alati muovautumassa veden kanssa, vaihtamassa ainesosia, vaikuttamassa ja vaikuttumassa.

Illan tumma hiki. Kuumien lähteiden laitamilla kiiluu kastuneita lehtiä,
askeleeni jää kiveen kiinni. Vesi mittaa ihoni ääret, valkoista sakkaa, vierait-
ten ihoa, silikaattimurusia.
[...] (H 58)

Runon kappaleessa osallistutaan yhteiseen olemiseen vaihtamalla eritteitä, nesteitä, höytyviä ympäröivän kanssa tummuvassa, nihkeän kuumassa illassa. Kuvataan kaikenlaista märkää, kaikenlaisia märkiä ruumiita: hikeä, lähteitä, kastuneita lehtiä, märkiä askeleita, kastunutta kiveä, vettä, ihon ääriä. Kuvataan monenlaisia läpäiseviä pintoja, ääriiivoja, huokoisia ruumiita, jotka sekoittuvat keskenään. Vesi koskettaa koko ihoa kerralla. Se painautuu ääriä vasten piittaamatta niistä, imeytyy ihosta sisään. Näin ollen vesi tulee osaksi ihon ääriä ja rajapinta ihmisen ja lähteen välillä hämärtyy. Lähteen vesi vaeltaa höyryssä kastuneiden lehtien kautta jalkoihin ja imeytyy kiveen. ”Illan tumma hiki” ehdottaa illassa tapahtuvaa yhteistä hikoilua. Kuumassa pimeässä kaikki hikoilevat, ilta itsessään on nihkeä. Hiki muuttuu osaksi illan ilmaa, osaksi lähteen vettä. Lähteeseen kertynyt valkoinen sakka koskettaa kylpijän ihoa tarttuen mukaan, osa kylpijän ihosta myös jää lähteeseen sakan sekaan. Runokuva ilmentää osasten sekoittumisen ja olioiden yhteismuotoutuvuuden alati käynnissä olevaa tapahtumaa.

Jollain tavalla lukijalle on selvää, että tilanne on hoivaava. Mikä aikaansaakaan tämän tunnelman. Johtuuko se kenties kirjan huolenpidon ja hoitumisen aiheista? Tässä vaiheessa teostahan lukijalle on jo käynyt selväksi se, miten määrätietoisesti päähenkilö on saapunut kylpyläkaupunkiin aikeenaan hellittää, ottaa vastaan huolenpitoa, toipua. Suoraan lausuttu seikka saa lukijankin suhtautumaan tekstiin tästä tiedosta käsin, tarkkailemaan, miten hellittäminen alkaa luonnistua. Aiheen lisäksi myös muoto osallistuu runon hoivaavuuden välittämiseen.

Esitän, että oman osansa luetun runotilanteen hoivaavuuden tunnistamiseen on tarjottavanaan myös lämpimän lähteen kuvailulla. Lämmin vesi on affektiivisesti tunnusteltuna materia, joka saa ruumiin hellittämään. Kylvyt, höyryt ja saunat ovat kaikki rentoutumisen paikkoja, joissa on helppoa olla hiljaa ja läsnä, helppoa ottaa vastaan pehmittävää lämmintä, joka läpäisee ihon ja muuttaa ruumista. Ehdotan, että lämmin vesi on lukijalle myös alitajuisesti hoitava elementti. Se valuu tekstin lomassa kohti lukijan ruumista tässä affektiivisesti muovautuneessa tuntutilassa luoden yhteyttä vesien välillä.

Neimanis (2020) pohtii hoivan poetiikkaa koskevassa keskustelussa millä tavoin kieli osallistuu veden tavoin kannattelemaan ja mahdollistamaan toisten olentojen ilmenemisen. Hän toteaa runouden taidemuotona sallivan kehomme tuntea toisin, taiteen ylipäättään suovan meidän kuvitella muita mahdollisuuksia tällä syvästi kehollisella tavalla. Neimaniksen mukaan runous kutsuu meidät antamaan itsellemme luvan tuntea eri tavalla, tulla

kosketetuksi, *liikuttua* kirjaimellisesti. Tämä liikuttumisen liike muokkaa ja kehittää sitä, miten tunnemme suhteessa maailmaan.

Neimanis (2018, 55) painottaa myös, miten samanaikaisesti sekä muodostumme vetisestä materiasta että olemme olentoina veden käsitteellisiä ilmentymiä. Hän toteaa, että mieltäessämme ihmismäistä ruumiillisuuttamme *veden ruumiina*, kohtaamme humanistisessa ymmärryksessämme joitain haasteita henkilöityneen ruumiillistumisen saralla – haasteita, jotka voivat olla hyödyllisiä tarkastella, kun halutaan pohtia kehoja ekologisesti suuntautuneen feministisen posthumanismin näkökulmasta. Hän tuo esiin, miten veden ruumiina hämmennämme ajatusta kehoista yhtenäisinä irrallisina subjekteina vuotaessamme yli neuvoteltavissa olevien rajojemme. Vetiset ruumiimme ovat niin ikään ympäristöjä itsessään toisille veden ruumiille. Nämä vetiset enemmän-kuin-inhimilliset suhteet kyseenalaistavat näin ollen antroposentrismiä, joka piirissä ruumiillisuus on ainoastaan inhimillinen etuoikeus. Lopulta itsen tarkastelu veden ruumiina myös vaikuttaa Neimaniksen mukaan siihen, miten ajattelemme vedestä: olemme tehdyt vedestä ja vesi on myös tehty meistä. Siinä missä me olemme vetisiä kyborgiruumiita, on vesi aina kyborgi myös. (Neimanis 2018, 55–56.)

Todellisuuden luonnetta onkin kiehtovaa tarkastella nesteen kautta. Ilmassa on tiheys kuten vedessäkin: kaasu ja neste eroavat toisistaan vain siinä, että toinen on tiheämpää, toinen harvempaa. Siinä missä neste ei mene kokoon eikä puristu, on kaasu ikään kuin harvempaa nestettä: kun sitä puristetaan, menee se kasaan ja tulee varsinainen neste. Jossain väliaineessa me joka tapauksessa elämme – kevyessä nesteessä, joka meidät myös läpäisee.

Materian kiinteään tai kiteytyneeseen olomuotoon verrattuina neste ja kaasu ovat vapaampia ja läpäisevämpiä. Tämä onkin kiinnostava seikka *Huolenpitojen* yhteydessä. Teoksessa hoivaa ja hellittämistä haetaan nimenomaan nesteen, veden, ääreltä ja luota, sen sisältä.

Muistutuksena keveydestä matkustetaan vuoristoiseen sanatorioon, eli viedään keho kokemaan korkeampaa, tiiviimpää ilmanalaa sekä kylpyaltaiden veden kannattelevaa keveyttä ja läpäisevyyttä. Hoidetaan henkistä solmuun menemistä muistuttamalla kehoa keveydestä ja vapaudesta läpäisevien ja helposti muuntuvien tiheyksien avulla. Teoksessa mennään sen luo, mikä on notkeaa, oppiakseen siltä jotain, antaakseen sen muistuttaa miten olla läsnä, notkea, ja kevyt. Miten hoitua.

[...]

Pyörälainan pantti, muinainen manteli, sykähtelee taskuni pohjalla ja kun otan sen kämmenelleni on se pieni sydän, aivan lämmin ja punainen ja märkä, lähikuultava pinta rytmisissä. Sisältä erottuu säätiedotetta, ennustaja kertoo että perille pääsee vain hetkittäin. Sadetutkan rintama nykii, nykii, näyttää ohittavan, tihrustan niin lähelle etten huomaa kun

sinisenvarma

retkahtaa

taivasallas

auki

Vihmovanmärkkää valuu kaiken ylle, kaiken sisään, on yhtä kolinaa, harmaata tahmeaa, olen eksynyt hyljätty pieni, villapaitani litisevä lammas, pää-lakeni valuu olilleni, ääreni huuruu, salpaudun, järvenpinnan reiät iskevät pisaraa, korkosaappaani juuttuvat saveen, syntyy uusia jokia purojen päälle, liukastelen, kompastelen, [...] (H 86)

Runon kohtauksessa päähenkilö on polkenut pyöräretkelle. Hän tarkkailee säätä ennustavaa pientä mantelia, joka onkin sydän. Runon sana-aineksen asettelu muovaa kappaleiden väliin henkeä pidättävän nelisanaisen taivasaltaan (”sinisenvarma taivasallas retkahtaa auki” tai miksei myös: ”sinisenvarma retkahtaa/ taivasallas auki”). *Sinisenvarma* kutkuttaa siihen liittyvillä odotuksilla: lukija luulee lukevansa totutumman taivassääsan *sinisenharmaa*, mutta odotus pettää, samoin pettää *sinisenvarman* taivasaltaan varmuus. Runo luo tuntutilaan patoa pidättelevän jännittyneen odotuksen tunnun sanamaterian kulhomaisella asettelulla, ennen kuin vuodattaa nopealla vyöryllä märkkää sanastoa, valuttaa sitä lukijan niskaan. Kulhomaisen asettelun kuvarunollinen muoto ikään kuin yhä pidättelee, vaikka sen sisältämät sanat jo kertovatkin avautumisen, retkahtamisen, tapahtuneen. On vielä hetken hiljaisuus ennen ryskyvää vesimassaa.

Massan kaltaisena vyörynä purkautuvat myös runon seuraavat säkeet, joissa listataan vihmovanmärän vaikutuksia ja tunnelmia, päähenkilön olotilan ja kokemuksen muutosta. Lista on affektiivisesti kouriintuntuva kuvaus erilaista märkkää materiaa ja vettä vastaanottavaa ja läpäisevää pintaa. Ulkoisen ja sisäisen väliset rajat vuotavat ja muuttuvat epäselviksi, hämmentyvät. Kiinnostavasti tahmaisuus esiintyy jälleen eräänä runon minän aistimuksena. Lukemisen tuntutilaan leviää perusteellisesti kuvattu aistimus siitä, miten kasteleva valuva märkä saa olon tuntumaan *eksyneeltä, hyljättyltä ja pieneltä* luonnonvoimien kokonaisvaltaisessa käsittelyssä.

Ääriiviivat hämärtyvät, niin huuruvan päähenkilön litisevässä lampaassaan, kuin myös pisaraa iskevän järvenpinnan. Liikkeen suunta vaihtuu niin ikään epäselväksi sateen voimasta: vedenpinnan reiät iskevätkin pisaroita. Veden läpäisevyys muistuttaa samamateriaisuudesta ja

näennäisten rajapintojen vuotavuudesta samalla kun vesielementti erotetaan itsestään kuvaamalla *uusia jokia purojen päällä*. Aikaansaantuu kokemus samamateriaisuuden näennäisistä eroista, kuin unohtaisimme olevamme vettä ja keskittyisimmekin pinnan aaltoihin. *Joet purojen päällä* huomauttaa kiertoteitse yhteisestä jaetusta (myös olennot läpäisevästä) vedestä kuvittelemalla irtonaisia, sekoittumattomia vesiä toistensa lomissa. Kuva herättää huvittuneeseen huomioon elämän yhteenkietoutuneisuudesta ja materian sekoittuvasta luonteesta, jossa kaikki on samaa ja kuitenkin eriävää. Mukaan tarttuu avoimeksi jäävä kiehtova kysymys: Miten erottaa vettä vedestä?

Sanna Nyqvist kuvaa Virginia Woolfin kirjoittaneen veden, meren, osaksi *Majakka*-romaaninsa pulssia niin, että meren ääni kuuluu ja tuntuu sen kielessä ja rytmissä (Nyqvist 2024, 185; ks. myös Kekkonen 2025, 62–63.). Myös *Huolenpidoissa* vesi on tiiviisti läsnä, osana teosta ja sen rytmiä. Rantaan iskevien aaltojen kuuhu, vetäytyvän ja työntyvän meren vellonta, valtavan vesimassan hidas ja vääjäämätön heiluttelu, meren pulssi, vellova vesi. Sanojen ja säkeiden, äänteiden kierrätys, pyörteilevät lauseenmuodostukset, toisiinsa sekoittuvat tavut, uudelleen ilmaistut lauseet, odottamatta taas esiin pulpahtavat tutut virkkeet. *Huolenpidoissa* veden ääni kuuluu näinkin, kuin läpäisten koko kirjoituksen lainehtivalla sykkeellään, antaen sille rytmin, kuuluen sen läpi, sanotun, ottaen massan omakseen keinutellen, velloen sitä.

Majakassa aaltojen rytmi lomittuu elämän rytmiin niin kuin myös ajattelun rytmiin, jatkuvaan liikkeeseen ja virtaukseen, jossa ”mennyt ja tuleva ovat olemassa nykyhetkessä”, tavassa, jolla kerronta ”vaeltelee henkilöstä toiseen, on samaa kuin aaltojen edestakaisessa liikkeessä” (Nyqvist 2024, 185). *Huolenpidoissa* veden aaltoileva rytmi välittyy niin ikään muun muassa sanamassan toiston kautta teosta rakenteellisestikin rytmittävänä tekijänä.

4 Yhteismuovautuvaa hellittämistä

Neljännessä luvussa tarkastelen *Huolenpitojen* kanssa levon ja joutilaisuuden kytkeytymistä planetaariseen tuntuun ja enemmän-kuin-inhimilliseen yhteisloon. Teoksessa pohditaan lepäämisen hankaluutta ja asennon outoutta huolestuneelle keholle. Rentoutumiseen valmistautuminen, sen tarkka ja tavoitteellinen suunnittelu, kielivät ylivirittyneen ruumiin tottumuksista yhteiskunnassa, joka arvostaa työtä työn vuoksi. Runojen minä pyrkii pitämään elämänsä langat käsissään, mutta rentoutuminen osoittautuu olevan vaivoin jotain, mitä voi laskelmoida ja suorittaa. Lepääminen ilmenee sen sijaan tilana ja asentona, johon laskeutua, jossa lakataan suorittamasta. Teoksessa kuvautuu oivasti, miten runojen minä matkustaa kauas muualle, mutta ei kuitenkaan pääse pakoon siitä, mitä kantaa mukanaan ja kehossaan. Joka tapauksessa kylpylämiljöö suo myös ajallisen ja paikallisen tilan, jossa hellittäminen ja uudenlaisen olemisentavan löytäminen ovat mahdollisia.

Luvussa 4.1 paneudun tarkastelemaan hellittämistä ja joutilaisuutta ekotekona; hoivana sekä itseä että ympäröivää kohtaan. Neljännen luvun päättää uudelleenkuveltelu teoksen kanssa huomioivammasta yhteistoimijuudesta inhimillisen ja ei-inhimillisen välillä luvussa 4.2.

4.1 Lepäämisen radikaali teko: tilaa toisenlaisille toimijuuksille

Huolenpitoja lähestyy lepoa ja joutilaisuutta hoivan näkökulmasta käsitellen levon haasteita ja lepäämisen vierautta työhön orientoituneessa yhteiskunnassa. Luentani mukaan hoiva levittyy teoksessa enemmän-kuin-inhimillisenä kytkeytyen samalla hellittämiseen, irtipäästämiseen ja joutilaisuuteen.

Lepääminen on radikaali teko, hellittäminen hellyyttä.
Koskaan ei riitä aikaa sille, että eläisi pidempään kuin itse. (H 102)

Huolenpitojen runossa lepäämistä tarkastellaan ja luonnehditaan tekona, hellittämistä hellyytenä. Runo luo uudet ja oivaltavat yhtäläisyydet asioiden välille, jotka eivät itsestään selvästi ole samaa tarkoittavia. Kutkuttavaa on 'hellittäminen hellyyttä' sanojen allitteraatio ja keskinäinen materiaallinen samankaltaisuus, johon voi mielellään ottaa mukaan sanojen sisältämän oivalluksen irtipäästämisen luomasta ja tarjoamasta hoivasta. Hoiva saapuu teoksessa luo tätäkin kautta: oivalluksen ja luopumisen toimen myötä. Oivallus esitellään runossa ykskantaan toteamalla, se ei jätä kyseenalaiseksi sisältöään, vaan houkuttelee ottamaan toteamuksen vastaan ja tarkastelemaan sitä.

Hellittäminen on hellyyttä myös ympäristöä kohtaan. Koistinen ja Karkulehto (2021, 70) kirjoittavat artikkelissaan planetaarisen ajattelun ja teorian muotoilun yhteydessä, miten olemme ”kaikki vastuussa luonnon ja ihmiskunnan tilasta sekä eläinten ja ympäristön riistämisen lopettamisesta”. Huomionarvoista mielestäni on, että nimenomaan riistämisen *lopettamisesta*. Samalla kun ekologisuuden huomioiminen vaatii kestävämpiä ja hoivaavampia valintoja, se vaatii myös liiallisesta tekemisestä luopumista, lepoa. Lepääminen voidaan nähdä ihmisen toteuttaman ylitiöpäisen ja monin tavoin vahingollisenkin toimijuuden taukoamisena, aktiivisesti ympäristöä huomioivana asentona. Esitänkin lepäämisen näin ollen olevan ekoteko.

Taiteilijakollektiivi *Maan puolustusvoimat*¹⁶ kirjoittaa ”Maa: paikka” -näyttelyynsä sijoittuvassa tekstissä, miten: ”Maan puolustusharjoitteemme seuraavat periaatteita, kuten asentona lepo: antavat fossiilikapitalismista uupuneille kehoille tilaa uusiin asentoihin.” Levon liike, levon asennot ympäristönsuojelullisena harjoitteena avaavat osaltaan planetaarisen hoivan ja kytkeytymisen näkymää, jossa lepo vapauttaa ylikulutuksesta ja turhasta tuottamisesta, jossa lepo auttaa huomioimaan paremmin kanssalaisia, elinpiirin monimuotoista eliöstöä. Lepääminen on monisuuntaista enemmän-kuin-inhimillistä huolenpitoa, joka hyödyttää kaikkia, koko ekosysteemiä, sekä itseksi miellettyä että ympäristöä. Lepo kytkeytyy täten planetaariseen enemmän-kuin-inhimilliseen hoivaan. Se on asento, jossa ei aiheuteta haittaa ympäristölle, jossa pidättäydytään tekemästä ja kuluttamasta.

Ihmisen liiallinen toimeliaisuus on planeetalle haitallista, usein tuhoisaakin. Tekemisestä pidättymällä, hellittämällä ja lepäämällä, on mahdollista antaa tilaa toisenlaisille toimijoille. Joutilaisuus on nimenomaan hellittämistä turhasta tekemisestä. Teatteriohjaaja ja kirjailija Juha Hurme esittää joutilaisuuden olevankin ihmisen tavoiteltavin tila. Joutilaisuutta käsittelevässä esseessään hän painottaa, miten: ”Vain mielekäs ja tarpeellinen työ, kuten ihmisten ja ympäristön auttaminen, on tekemisen arvoista. Luonnon liiskaaminen uusilla raivioilla, sekä tarpeettoman roinan, fyysisen ja mentaalisen, tuottaminen on tihutyötä ja tuhotyötä; se on silmitöntä hyökkäämistä maailman, elämän ja tulevaisuuden kimppuun.”¹⁷ Esseessään Hurme niin ikään toteaa nimenomaan kirjallisuuden johdatelleen hänet

¹⁶ *Maan puolustusvoimien* näyttely ”Maa: paikka” työpajoineen ja esityksineen oli koettavissa Titanik-galleriassa Turussa 14.10.-19.10.2025. *Maan puolustusvoimat* koostuu monialaisista taiteilijoista, kyseisen näyttelyn työryhmän jäseninä toimivat Aino Johansson, Sofia Simola, Maria Rannanheimo, Riina Hannula ja Oona Leinovirtanen.

¹⁷ Yle radio 1:n Kultakuume-ohjelman kolumni: Juha Hurme: ”Joutilaisuuden ylistys” <https://yle.fi/aihe/a/20-192039> [julkaistu 26.04.2017, haettu 23.10.2025]

joutilaisuuden ajatusten äärelle muun muassa Pentti Haanpään teosten myötä. Taiteen, taiteentutkimuksen ja aktivismin merkitystä onkin painotettu myös posthumanistisessa tiedontuotannossa (ks. esim. Braidotti 2019; Koistinen & Karkulehto 2021, 62). Taide mahdollistaa uudelleenkuvittelua, tuo näkyviksi ja luo uusia elämän kytköksiä, ehdottaa uudenlaisia asentoja olla olemassa.

Levätessään asettuu ikään kuin sivuun, luopuu tarpeettomasta ja luottaa. Luottaa siihenkin, että planeetta on kyvykäs hoitamaan ja hoitumaan. Hoituminen tapahtuu nähdäkseni nimenomaan sen seurauksena, että ihminen lakkaisi ylikuluttamasta ympäristöään ja vaalimasta hyötymisen näkökulmaa. Lepäämisen voi nähdä radikaalina siitäkkin näkökulmasta, että ihminen levätessään luopuu näennäisestä vastuustaan. Lepäämällä lahjoittaa lepoa ja rauhaa, antaa tilaa toisenlaisille toimijuuksille. Ajatus yhteistoimijuudesta ja jatkuvasta vuorovaikutuksesta, omasta ekosysteemistäänkin, johdattaa sellaisenkin tuntuman pariin, ettei ole mitään planeetasta irrallista minää, joka voisi olla vastuussa kovinkaan paljosta – joka voisi mitenkään asettaa itseään irralliseen keskiöön, saati luomakunnan kruunuksi. On hurjakin ajatus, miten itsestään selvästi planeetta meitä kantaa. Miten saamme luottaa ja osallistua sen hoivaan. Miten meistäkin pidetään alati huolta niin monitahoisesti.

Säkeessä ”[k]oskaan ei riitä aikaa sille, että eläisi pidempään kuin itse” (H 102) huomautetaan kaiken muodon ajallisesta katoavaisuudesta. Tutun puheenparren oloinen vaikerrus siitä, ettei aika riitä johonkin, päättyykin herättelevään lopputulemaan oman olennon katoavaisuudesta. Säkeessä paneudutaan muistamaan oma muuntuvaisuutensa, kuolevaisuutensa.

Huomautetaan, että tulee aika, jolloin omakin ruumiimme vaihtaa olomuotoaan, maatuu ja hajoaa toiseksi, uusiksi ruumiiksi. Mekin olemme täällä vain käymässä, tässä väliaikaisessa ainutlaatuisessa muodossamme. Pyrkimyksemme tulevat jäämään kesken. Säettä voi pohtia myös ihmisen jälkeisen ajan näkökulmasta. Tämä ’itse’ tulee hajoamaan ja yhdistymään muihin. Kaikki materia mitä meillä on, sekin mistä koostumme, on vain lainaa. Vanhaa viisautta mukaillen on hyvä muistaa kuolevansa ollakseen enemmän läsnä, muistaakseen arvostaa elossaolonsa hetkeä tässä muodossaan.

Huolenpidoissa kuljetaan eräänlainen matka kohti hellittämistä. Tämä ilmenee sanaston lisäksi teoksen rytmissä, joka rauhoittuu teoksen edetessä. Edellä mainittuun runoon mennessä teoksessa on selvästi sisäistetty kehotasolla oivalluksia rentoutumisen kyvyistä. Kylpylän hoiva on alkanut vaikuttaa runojen minässä. *Huolenpitojen* alkupuolella taas on mantramainen runosivu, jossa päähenkilö hokee todistellen itselleen hellittävänsä aivan

lähiaaikoina. Aivan pian, muttei kuitenkaan juuri nyt. Hellittäminen vaatii luentani mukaan hetkeen tuloa ja runo leikittelee tuon ristiriidan kanssa: suunnitelmia luodaan tulevaan, suunnitelmia rentoutumisesta, vaikka irtipäästäminen ja hellittäminen, hetkeen asettuminen, vaikuttavatkin olevan tässä runon minälle mahdottomia. Hän pyrkii nimenomaan pois hetkestä etäännyttäen itsensä siitä. Ajallisella lykkäämisellä varmistellaan sitä, ettei hellittäminen itse asiassa olisi milloinkaan saavutettavaa.

Valmistaudun rentoutumaan aivan lähiaaikoina.
Valmistaudun hellittämään aivan näinä päivinä.

Aivan lähiaaikoina päästän irti.
Aivan lähipäivinä irrotan ja hellitän.

Näinä päivinä valmistaudun hoivaamaan itseni kuntoon.
Näinä päivinä valmistaudun rentouttamaan kaikkeni.

Valmistaudun hellittämään aivan lähiaaikoina.
Valmistaudun pääsemään irti aivan näinä päivinä.

Aivan näinä päivinä pääsen hoitamaan itseni kokoon.
Aivan näinä päivinä pääsen rentoutumaan lähiaaikoina.
[...] (H 11)

Runo alkaa toteamalla ykskantaan: ”Valmistaudun rentoutumaan aivan lähiaaikoina.” Tämän jälkeen sama tavoite esitetään hieman eri sanoin ja hieman eri kulmasta useammalla yhtä lailla toteavalla lauseella. Anaforisten parisäkeiden molemmat säkeet alkavat aina runon puoliväliin saakka useilla samoilla sanoilla tuoden runoon painokkaan rytmillisen toiston poljennon. Sanamateriaa kierrätetään muodostaen uusia lausekokonaisuuksia samoista sanoista. Saman asian uudelleen muotoilu ja parisäkeiden sanalliset toistot saavat aikaan kalevalaisen mitan muunnelman. Runon vakuuttelu ammentaa perinteestä, sanan mahdista, loitsimisesta. Tämä tekee runosta väkevän toiveen, jonka eteen runon minä on valmis näkemään vaivaa.

Alun päämäärätietoinen toteavuus vakuuttaa lukijaa siitä, että hellittämistä on todella aivan pian tapahtumassa, kunnes rytmi runossa muuttuukin hengästyneeksi. Samalla vakuuttelun ja toiston runsaus aiheuttaa epäilyä. Alkaa käydä selväksi, että hellittäminen onkin suorituskeskeisyyteen tottuneelle nykyihmiselle omituinen asento, helpommin sanottu kuin tehty. Toteavat lauseet sekoavat sanallisesti toisiinsa, vaikka muotoilu pyrkiiikin edelleen ylläpitämään näennäistä asioiden hallussa oloa jaottelemalla rivit lyhyisiin osioihin, joiden välissä on rivin mittainen hengähdystauko. Alun varmuus vaihtuu epävarmuuteen, kahden

säkeen ja kahden siististi saman pituisen rivin mittaiset kappaleet purkautuvat kolmen rivin osioiksi, joiden sanat ovat epäjärjestyksessä, eivätkä lauseet enää toteuta kielioppia ja päättyvätkin ilman pistettä.

[...]

Valmistaudun pääsen hellittämään rentoutumaan
lähiaikoina näinä päivinä valmistaudun näinä päivinä
valmistaudun kuntoon

Pääsen itseni irti päästän pääsen -tämään, -tamaan, -maan
hellittämään huojentumaan
hellittelemään, tämän

Olen suunnitellut tämän kaiken tarkoin valmiiksi. (H 11)

Samalla kun runon minän pyrkimykset sotkeutuvat sanamassan sekaantuessa, tapahtuu runossa muutakin. Vapaaksi heittäytynyt ja sekoittunut assosiointi antaa tilaa myös uusille oivalluksille luodessaan uusia yhteyksiä sanojen välille. Kehittyy keinoja kytköksiä, joissa alun topakka tasatahti alkaa huojua ja kannatella päähenkilöä. Runon loppupuolella alun sanasto asettuu alkusoinnollisiin litanioihin, joiden muassa rytmi kevenee ja muuttuu lilluvaksi: ”hellittämään huojentumaan / hellittelemään, tämän”. Aiemmassa säkeessä esiteltyt päätteet ”-tämään, -tamaan, -maan” otetaan tässä käyttöön tarkastellen mitä sanojen vartaloille tapahtuu päätettä muuttamalla. Esitän, että päätettä muuttamalla sanan asento vaihtuu ja muovautuu uusi näkökulma sille, kuka tai mikä toimii ja missä. Neimanis (2022) toteaa eräässä puheessaan, miten ”vesi kiertää ja toistaa” ja *Huolenpidoissa* kylpylämiljöiset runot luovat veden rytmistä tuntutilaa myös tällä tavoin, kuten käsillä olevassa runossakin. Sana-aineksen kierrätys ja toisto, sekoittuminen ja uudelleen ilmeneminen, tuovat lukijan vetiseen kehoon aaltomaisen tunnelman. Huojutuksen edetessä rentoutumista todella voi lukea tapahtuvaksi.

Ihastuttavasti runon lopulla kiinnitetään huomiota nimenomaan pääsemiseen: runon minä *pääsee* vaihtamaan näkökulmaansa ja asentoaan, purkamaan sanojen vyyhtiä, hölskyttelemään niistä esiin oleellisen. Pääseminen on kuin luvan saamista, odotetun mieluista mahdollistumista. Pääseminen vapauttaa jotakin jonkin pariin: runon minä *päästää* ja *pääsee itsensä irti*. Hellittäminen tuo muassaan hellittelyä, on ikään kuin hoivan ensi askel. Todetaan: ”hellittelemään, tämän” kuin puhutellen kehon kokonaisuutta kolmannessa persoonassa, kuin nähden materiansa hieman etäällä, irtonaisena ja muovattavana. Kuin huomioiden kokonaisuutensa moniulotteisuuden. Runon minän matka runoproosateoksessa kohti hoivautumista, hellyyttä ja hellittämistä on selvästi alkanut ja jonkinlainen murros

entiseen tapahtunut. Asiat alkavat tätä myöden teoksessa asettua uusiin ja kantavampiin uomiinsa.

Lopulta todetaan: ”Olen suunnitellut tämän kaiken tarkoin valmiiksi.” Toteamusta ei ole tarvetta enää kyseenalaistaa, vaikkakin rentoutumisen suunnitteleminen edelleen huvittaa. Ikään kuin rentoutuminen olisi suoritus, vaikka suorituskeskeisyys nimenomaan etäännyttää levon asennosta ja painottaa suotta ihmistoimijuutta, vaikka runon minä on juuri saanut kokea uusia mahdollisia näkökulmia ja enemmän-kuin-inhimillisiä yhteyksiä. Palaaminen oman toimijuuden ehdottomuuden pariin kertoo siitä, miten tiukassa omaksuttu erillinen toimijuus ihmisessä istuu. Samalla kun ihminen pakoilee vastuutaan toimia ekologisemmin, ottaa ihminen myös liikaa vastuuta pitäessään itseään ylivaltaisena toimijana. Luopuminen ja hellittäminen ovat luentani mukaan myös irtipäästöä tarkkarajaisen toimijuuden harhasta. Hellittäminen on antautumista kiertokulun rytmille, lepäämistä siinä, keskittymistä veteen yksittäisen aallon sijaan. Sallimista hoivan tulla luo myös enemmän-kuin-inhimillisenä.

Huolenpidoissa on tiettyjä säkeitä, jotka toistuvat teoksen edetessä, kuten edellä mainitun runon lausahdus: ”Valmistaudun rentoutumaan aivan lähiaikoina.” (H 11 & 16.) Varsinkin teoksen alkupuolella pulpahtavat jotkin säkeet, yksittäiset lauseet, pintaan muutaman sivun päästä ensimmäisestä maininnasta. Toisto havahduttaa, tuo tuttuuden tunteen, tunnistaminen kiinnittää lukijaa tarinan lomaan. Uudelleenmaininta nostaa säkeiden merkittävyyttä, irrottaa ne muusta sanamassasta kohottamalla ne esiin. Tuttuus saa säkeet resonoimaan eri tavoin. Toiston myötä säkeiden merkitys myös muuttuu. Niiden asema ei ole neutraali, toistaminen erottaa ne muusta tekstistä antaen niille enemmän painoarvoa.

Uudelleenmaininta aikaansaa uudelleenkuittelua. Säkeet ilmenevät eri ympäristössä kuin ensimmäisellä kerralla ja erilaisissa yhteyksissä niiden merkitys niin ikään kytkeytyy erilaisiin suuntiin. Myös sanallinen sisältö on monissa tapauksissa hieman muovautunut, kuitenkin niin että alkuperäinen lause ja toistuminen ovat edelleen tunnistettavissa, kuten säkeissä ”[t]ekemättä jääneet päätökset painavat vaikeammasta kulmasta kuin väärät” (H 21) ja ”[t]ekemättä jääneet päätökset hiertävät saumoissa kipeämmin kuin väärät” (H 23). Muovautunut toistuminen lisää muutoksen merkityksellisyyttä. On tapahtunut jotain konkreettista, jokin on muuttunut, kasvanut, elänyt, muovautunut, vaikuttanut, liikahtanut. Luentani mukaan runojen minän vapautuminen, hoivautuminen ja hellittäminen ilmenevät konkreettisesti runojen materiassa näiden toiston myötä esitettyjen muutosten myötä, joissa

jokin on tunnistettavaa ja tuttua, mutta kuitenkin erilaista. Materia on muovautumassa uudelleen.

Toisto tuo rytmiä teoksen kokonaiskompositioon. Toistamalla teos nivoutuu yhteen, luontuu tuttuuden tunnetta sekä muuttuvuuden mahdollisuutta. Esiintyy myös toistuvia aiheita, kuten kutominen, erilaisten asioiden ulos huokaaminen sekä poissaolo. Jo esiin nostettu erityinen toistuva aihe on tahmea makea (H 27, 29, 39, 44, 80 & 86), joka pysyy tiiviisti mukana teoksen kulussa, tarttuneena kerrontaan.

Toiston rytmi johdattelee kosketuksiin kiertokulun kanssa. Kiertokulun, jossa materia kiertää ja kierrättyy sanamassan ja ajatusten toistona. Samamateriaisuutemme kiertää, vaihtaa paikkaa, muuntaa muotoaan. Meistä tulee maata ja vetemme sulavat planeetan toisiin vesiin. Kaikki, sekin mikä näennäisesti on meidän, tulee muuttumaan. Pysymättömyys ja muutoksen varmuus ovat jotain, mihin saattaa nojata, planeetan syklisyyteen. Kiertokulun hyväksyminen auttaa lepäämään siinä. On ilmentymistä ja muodonmuutosta, vuorovesiä, jatkuvaa tulemistä, uudelleen ilmentymistä. Tässä kiertokulussa olemme osana enemmän-kuin-inhimillisinä ekosysteemeinä, jotka alati muovautuvat fyysisiltä ja psyykkisiltä massoiltaan ja ajatuksiltaan. Kuten *Huolenpidoissa* todetaan: ”Se mitä menetetään, tulee aina takaisin.” (H 19 & 22.)

4.2 Kohti huomioivampaa planetaarista yhteismuovautuvuutta

Koistinen ja Karkulehto (2021, 62) toteavat antroposeenin, ihmisen valtakauden, herättäneen kysymyksen ”ihmisten kyvystä elää eettisesti muiden lajien ja ympäristönsä kanssa”. Kyvykkyytemme lisäämiseksi meidän olisi tarpeen harjaantua kuvittelemaan toisenlaisia, eettisempiä todellisuuksia. Myös Neimanis (2017, 42) kirjoittaa haluavansa laajentaa käsitystämme ymmärtää, mitä oikeastaan tarkoittaa elää kehona tässä planetaarisessa kontekstissa. Uudelleenkuveltelu on voima, johon feministinen teoria onkin usein luottanut. Niin ikään taiteella on kyky ravistella ja ravita uudelleenkuveltelyn äärelle, muovata käsityksiämme todellisuudesta ja sen luonteesta, asetella kuvitelmiämme uusiin asentoihin (ks. esim. Koistinen & Karkulehto 2021, 62; Neimanis 2020).

Kainulainen (2016a, 145) kuvaakin runoutta kielen koekenttänä: ”Luettaessa voi materialisoitua sellainen, jota vain aavistellaan tai voidaan tuntea, ei niinkään vielä tiedetä. [...] Katkoksista, epätahtisuudesta ja epäsymmetrisyydestä kumpuaa tarve käyttää sanoja ja etsiä aina uudelleen tapoja, joilla voi ilmaista jotakin, jolle ei vielä ole sanoja tai ilmaisua.” Koistinen ja Karkulehto (2021, 62) ehdottavatkin, että ”feministinen posthumanismi ja

nykyrunous voivat haastaa meitä kuvittelemaan erilaisia todellisuuksia, joita motivoi ”planetaarinen tuntu”. He painottavat miten kaunokirjallisuuden ”tavat tarjota toisenlaisen kuvittelemisen ja ajattelutapojen mahdollisuuksia” voivat antaa ”toivoa ja tukea toimia toisin ja eettisesti kriisien ja muutosten keskellä” (Koistinen & Karkulehto 2021, 62).

Nimenomaan tuntu toivon mahdollisuudesta on mielestäni oleellinen kyetäkseen voimaantumaan kuvittelemaan ja toimimaan toisin. Toivon puolesta puhuu Åkerbladin runoproosateoskin tutkielmani otsikoksikin nousseen sitaatin mukaan: ”On tohtimista siinäkin että uskoo kaiken hyvään.” (H 29.)¹⁸ Usko ja toivo ”kaiken hyvään” auttavat luentani mukaan muovaamaan toimintaa ja näkökykyä kestävämmille ja toisia huomioivammille tavoille kiinnittämällä huomion hyvään luottamiseen, ekokatastrofia kuitenkin lainkaan väheksymättä. Kiinnittämällä huomion säilyttämisen radikaaliin iloon pystymme nähdäkseen paremmin olemaan läsnä enemmän-kuin-inhimillisen hoivan vastavuoroisessa suhteessa ja näkemään, miten voimme olla ja toimia ollaksemme vähemmän vahingollisia itsellemme ja ympäristöllemme. *Huolenpitojen* säe herättelee lukijaa asentoon ja näkökulmaan, jossa hyvään uskomisen on ikään kuin rohkeutta katsoa eteenpäin ja olla luovuttamatta ja antautumatta pilaantuneen planeetan lamauttavaan mielikuvaan.

Koistisen ja Karkulehdon (2021, 62) mukaan nykyrunouden kanssa uudelleenkuvittelu tarjoaa mahdollisuuksia toisenlaisten todellisuuksien kuvitteluun runouden muun muassa kyetessä haastamaan ihmisen ja inhimillisen rajoja tuoden esiin enemmän-kuin-inhimillisiä suhteita ja verkostoja. *Huolenpidoissa* inhimillisen ja ei-inhimillisen välisiä rajoja hämmennetäänkin monella tapaa. Teoksen kylpylässä esiintyy esimerkiksi olentoja, jotka rikkovat selvärajaisen inhimillisyyden tai ei-inhimillisyyden kaavaa sijaitsemalla metamorfoosinomaisissa muodoissa.¹⁹ Olentoja, joissa yhdistyy ihmisen ja eläimen piirteitä, olemuksia ja ulkomuotoja, ja joiden parissa tarpeellisuus selvittää, mistä oikein on kyse, katoaa. Näin käy esimerkiksi kohtauksessa hoituhuoneesta, jossa hoitaja karkaa ikkunasta kesken tilaisuuden.

Tavoittelen hoitajaa mutta hän on jo hypännyt ikkunasta. Ryntään, suuntaan silmäni alas, kivetyksellä leviää nahkajakku, puutarhaan juoksee villieläin jolla on taipuvat jäsenet ja karkea karva, se vilkaisee vielä kertaalleen minuun [...] (H 33)

Teoksen lyyrisessä kielessä ja maailmassa olennot ja asiat saavat vapaasti muovautua sellaisikseen, ikään kuin itsestäänselvästi, ilman liian tarkkoja määritelmiä. Esitän, että

¹⁸ Kyseinen runo on käsitellyssä myös tutkielmani luvussa 2.1.

¹⁹ Sivusin antropomorfismia ja zoomorfismia samastumisen myötä tutkielmassani myös luvussa 2.2.

voimmeikin uudelleen kuvittelun myötä avartua runouden parissa kohti toisia huomioivampia, hoivaavampia todellisuuksia, joissa otamme kouriintuntuvammin huomioon enemmän-kuin-inhimillisiä verkostoja, joissa alati yhteismuovaudumme. Esitän myös, että enemmän-kuin-inhimillisen toimijuuden huomioiminen runoissa kannustaa näiden verkostojen ja rihmastojen havaitsemiseen arkisessa elämässä. Runon vapaamuotoisuus ja -rytmisyys voivat kannustaa kyseenalaistamaan liian tarkkoja rajoja itsessään ja ympärilläänkin, kokemaan elämän huokoisuutta uuden näkökulman ja uudelleen sanoittamisen myötä. Kaunokirjallisuus ja runous avartavat näinkin olentoja ja mieliä. Kainulaisen (2016, 147) mukaan runous tarjoaakin ”mahdollisuuden koetella lukemista ja lukijaa, suhdetta toiseen ja toisenlaiseen”.

Puutarha, suihkulähde. Kuparikolikot kutsuvat sentti kerrallaan, pulppuava vesi hellii patsasnaisten kylkiä, lotisuttaa kevätlehdossa mielentilaa. Vedän henkeen laventelin, huokaisen verholle tanssin, hengitän ruusuntuoksua vaahtopäille, katson kun nuppuja virkoaa. Hamuan henkeni syreeniin, siirryn ylemmäs, nostan jalkani, kirsikankukkia putoilee varpaista maahan. Tummi nuppuja, virtaavat vedet, kirkkaimmat purot ja valo, valo.

Näen edelleen kipristelevää tähteilyä jalkaterälläni. (H 97)

Tässäkin runossa, kuten läpi *Huolenpitojen*, sanojen merkitykset ja assosiaatiot vaihtuvat lennossa ja tarkoittavat samanaikaisesti moneen suuntaan, kuten suihkulähteen kolikkojen kutsu *sentti* kerrallaan, jolloin sentti samanaikaisesti viittaa niin kolikon arvoon kuin myös lähenemiseen, jota aikaansaantuu kutsun myötä. Merkitsevyys käy ilmavammaksi runon edetessä, yhteydet irtoavat totunnaisista ja alkavat toteuttaa uudenlaista kuvittelua.

Rajat inhimillisen ja ei-inhimillisen välillä huokoistuvat ja ääri viivat sekoittuvat yhdessä toimien ja aistimusten kanssa. Runo toteuttaa synesthesiaa, eri aistihavaintojen kietoutumista toisiinsa, *aistimussyhteisyyttä*²⁰. Runon minä hengittää laventelin kokonaisuudessaan ja kaikilla aisteillaan: tuoksuineen, näköineen, tuntuineen päivineen. Hän myös vetää laventelin henkeensä, osaksi henkeään, olemustaan. Henkensä, olentonsa, hän hamuaa seuraavaksi myös syreeniin. Runo onnistuu jälleen yllättämään: lukijana odotukset laventelin henkeen vedon jälkeen olisivat jo kyllin inspiroivassa syreenin henkeen hamuamisessa, vaan runo käy askeleen edellä ja henki onkin se joka syreeniin itsensä hamuaa. Samalla kun runossa liikutaan hyvin konkreettisissa materioissa ja ainesosissa, uudelleen kuvittelee runon minä

²⁰ Synesthesian määritelmä: <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:synestesia> [haettu 18.5.2026]

olomuotonsa samastumalla kevätlehdon pensasiin ja puihin, siirtelemällä henkeään näiden lomassa, näissä.

Toiminta runossa on monensuuntaista, ei ole lainkaan niin selvää kuka tekee ja mitä. Ruusuntuoksua hengitetään oman ruumiin sijaan vaahtopäille, pulppuava vesi hellii ei-inhimillistä patsasta ja lotisuttaa runon minän mielentilaa, minän – joka hamuaa henkensä syreeniin, nostaa jalkansa kuin oksaksi, josta alkaa varista kirsikankukkia. Toiminta on muuttunut yhteistoiminnan ilmentymäksi. Oleminen näyttäytyy rihmastoisena ja enemmän-kuin-inhimillisenä vuorovaikutuksena, jossa hengittämisen rytmi kietoutuu veden pulppuamiseen. Hämmettäessään sanojen ja suhteiden suuntia nousee tekstistä esiin jotain uutta ja yllättävää: monitahoista yhteismuotoutuvuutta.

Huolenpidoissa lavennetaan näkemystä siitä, millaisesta lähteestä hoiva saapuu luo. Luentani mukaan teoksessa avaudutaan ottamaan vastaan enemmän-kuin-inhimillistä hoivaa antamalla ei-inhimilliselle aikaa ja tilaa vaikuttaa runojen minän kehossa, laventamalla oman kehon ääriviivoja. Planetaarinen tuntu vaikuttaa monisuuntaisesti. Esitän, että huomioitaessa enemmän-kuin-inhimillisiä toimijoita myös kyky vastaanottaa enemmän-kuin-inhimillistä hoivaa kasvaa. Monilajisten toimijoiden huomioiminen kirjallisuuden äärellä auttaa näkemään yhteyksiä myös konkreettisessa maailmassa. Runous itsessäänkin on enemmän-kuin-inhimillinen toimija, joka hoivaa, jonka kanssa muovautuu uudenlainen tila ja paikka olemiselle, tuntutila. Kainulainen (2016a, 144) painottaakin, miten ”[l]ukemisen käsitteleminen tuntutiloina osoittaa, ettei runon ja lukijan välinen vuorovaikutus toimi eikä toteudu vain ajatus-askareissa vaan myös kokemalla, tuntemalla ja tunnustelemalla tekstiä ja sen vaikutuksia.”

Enemmän-kuin-inhimillisen hoivan huomioiminen auttaa osallistumaan sisäisen ja ulkoisen ympäristön yhteiseen huolenpitoon ja monimuotoisen elämänkirjon säilyttämiseen. Ympäristön, jonka tiivis osanen on. Samamateriaisuusensa huomioimalla voi astua sisälle maiseman kuvaan, asettua tuohon Harawayn muotoilemaan luonto-kulttuuriseen (ks. esim. Haraway, 2003 & 2008) yhteyteen havaiten olevansa siitä irrottamattomissa. Selvät rajat itsen ja muun välillä katoavat, kun huomioimme esimerkiksi vesien ja hiukkasten kierron meihin ja meistä, koostumuksemme planetaarisen materiaalsen samuuden. Tämä asento edesauttaa toimimaan huomioivammin vesiämme ja maaperäämme sekä planeettaa jakavia toisia monimuotoisia kohtaan. Runous auttaa meitä laajentamaan kykyämme kuvitella luomalla uusia ajatusratoja ja nostamalla esiin huomaamattomiakin yhteyksiä.

Eräässä *Huolenpitojen* runossa tarkastellaan myötävärähtelyä ja kanssatuntemista, resonaatiota, tuoden ilmi kytköksiä, vaikutuksia, olioiden vastavuoroista osallistumista ja yhteennivoutumista.

Resonaatio minussa on resonaatio sinussa, meissä; ääni minussa vahvistaa
äänen sinussa,

ääni sinussa on minun lauluni
suihkussa. (H 104)

Runokatkelman sanamassa on toistavaa. 'Resonaatio' ja 'ääni' kertautuvat paikantaen väreilyn inessiivin sijamuodolla ja toistuvalla tapahtumisella 'minussa', 'sinussa' ja 'meissä'. Runo liikkuu verkkaisesti aaltoillen ja osuessaan, taistuessaan, sihahtaen. Viimeisessä säkeessä toiston vertaava rinnastus siirtyy hieman, kun 'minussa' vaihtuu genetiiviksi 'minun'. Tässä alun rytminen vuorottelu nivoo langat yhteen ja saattaa päätökseen personapronominien yhtenäisen sijainnin inessiivissä sekä näiden välillä pallottelun irrottaen riittelystä *minän* ja asettaen sen sijalle 'suihkussa'. Sanaleikki tulee näin valmiiksi odottamattomalla ja hymyilyttävällä tavalla, kun loppusoinnukkuus saattelee runon tapahtumisen sinusta ja minusta suihkuun. Näin ollen niin ikään vesi astuu konkreettisesti mukaan resonaation ja äänen kuvaan, jossa nämä kaikki väreilevät, muodostavat kuoron.

Runossa kuvataan myös, miten yhteys ja yhteisyys vahvistavat. Runon alkupuolella lauletaan yhdessä. Äänten yhteentulemisen myötävärähtely synnyttää kanssatuntemista. Resonointi kuvaa yhteyksien havaitsemista itsen ja ympäristön välillä. Planetaarisen tunnun ja lajirajat ylittävän enemmän-kuin-inhimillisen hoivan tarkasteluissani nojaan juuri tämän yhteyden huomioimiseen: *itsen* ja *toisen* välisen rajan kyseenalaistamiseen.

Ajatteluni mukaan samastuminen ja myötävärähtely lisäävät myötätuntoa, mahdollistavat tietoiseksi tulemista yhteyksistä ja samamateriaisuudesta, jolloin kaikkien hyvinvointi, omakin, on toisten hyvinvoinnista riippuvaista. *Huolenpidoissa* painotus leppäämisen ja hoidettavaksi asettumisen myötä ilmentää saman yhteyden vastavuoroista näkökulmaa: omasta hyvinvoinnista huolehtiminen auttaa myös muita voimaan paremmin. Käsillä olevassa runossa tuodaan näkyväksi kytkösten verkko, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Runo kuvaa niin ikään kirjallisuuden vaikutuksia: teksti saattaa koskettaa lukijaa resonoimalla. Kun teksti resonoi, se tuntuu tutulta, tunnistettavalta, herkulliselta. Se liikuttaa (ks. esim. Kainulainen 2016a, 12–13 & 22–23). Runossa rytmi keinuu meren lailla peilaten tapahtuvia minussa-

sinussa. Rytmii rauhoittuu ja asettuu rivien lyhetessä sekä sanaston vuorottelun muuttuessa minusta suihkuksi. Aaltoileva liike tasaantuu. Luennan edestakainen liike pysähtyy.

Seuraavalla sivulla todetaan ”nyt äänen poissaolo on ääni itsessään” (H 105). Jotain häiritsevää on poistunut runon minän kokemuksesta, hän on onnistunut luopumaan, tulemaan sinuiksi vallitsevien olosuhteiden kanssa, hyväksymään. Kirjan loppupuolen runoihinkin on laskeutunut rytmillistä rauhaa. Teoksen kokonaiskompositiossa alun hätäinen ja vakuutteleva toisto vaihtuu keinuvaan rauhaan teoksen edetessä. Kylpylän ja vuoriston enemmän-kuin-inhimillinen hoiva on vaikuttanut runojen rytmiin ja minään, sekä affektiivisesti myös lukijaan.

Maailmankaikkeudessa on pysyvä määrä tyhjää tilaa, jota ei voi täyttää millään.

Meidän tulee nähdä olevamme osa maapalloa, ja että koko maapallo on meissä. Maapallo on myös elävä, se omaa älykkyyttä ja luovuutta. [...] Sinä olet planeetta ja planeetta on sinä. Ruumiisi hyvinvointi ei ole mahdollista ilman planeetan hyvinvointia. Sen tähden suojellaksemme ruumiiden hyvinvointia meidän on suojeltava planeetan hyvinvointia. (Nhát Hạnh 2017, 35, suom. MA.)

5 Lopuksi

Olen lukenut *Huolenpitoja* kiinnittäen huomiota tuntutilojen, affektiivisuuden ja rytmin myötä ilmenevään enemmän-kuin-inhimilliseen hoivaan tarkastellen runojen kanssa, miten kirjallisuudella on kyky kannustaa uudelleenkuveltun ja planetaarisen yhteisen hyvän paremman huomioimisen äärelle. *Huolenpitojen* kanssalukemisessa apuinani ovat olleet Astrida Neimaniksen (esim. 2012 & 2018) muovailemat *hydrofeministiset* pohdinnat, Siru Kainulaisen (esim. 2016a & 2016b) runojen parissa kehittämä *lukemisen tuntutila* sekä ennen muuta Aino-Kaisa Koistisen ja Sanna Karkulehdon (2021) ehdottama *planetaarinen ajattelu ja teoria*. Olen kulkenut tarkasteluissani edestakaisin ihmiskokemuksen ja enemmän-kuin-inhimillisen mahdollisten kokemisentapojen välillä hioakseni kynnystä ylittää tuo näkökulman vaihdos, notkistaakseni havainnon siirtämistä totutusta ihmissubjektielosta enemmän-kuin-inhimilliseksi ekosysteemiksi.

Miten kokea itsensä lukijana ekosysteemiksi, veden ruumiiksi, vesivaraksi, ja olla näiden huokoisten ja virtaavien kosteiden kokemusten kyllästävä, miten kokea oma vetinen ja enemmän-kuin-inhimillinen olomuotonsa osallistumassa lukemisen tapahtumaan? Tämä on kysymysrypäs, joka on kulkenut hiljaisesti mukanani läpi tutkielman ja tämän pohdiskelevan keskustelun *Huolenpitojen* kanssa. Rypäs, joka saa vain osittaisia ja hiljalleen muovautuvia vastauksia, jotka ilmenevät sävyinä, tunnelmina ja sanavalintoina, jatkuvana auki pysymisen pyrkimyksenä ja alati uuden äärellä olemisena ennemmin kuin lopullisina vastauksina. On mielestäni kokonaisvaltainen ja käynnissä oleva harjoite vaihtaa näkökulmaa sisäistetystä länsimaisesta ihmiskeskeisyydestä kohti enemmän-kuin-inhimillisen huomioivampaa yhteisolemista. Vaihtaa asentoa, ajattelemisen ja kokemisen painopistettä, purkaa itsen ääriiviivaa, nähdä liikkeenä se, mitä on staattisena pitänyt.

Ymmärrykseni mukaan enemmän-kuin-inhimillisyys on jatkuvaa monisuuntaista hoivaa, planetaarista tuntua, joka ilmenee joka puolella. Sen voi lukea esiin jokaisesta tekstistä, jokaisesta teoksesta, runosta, kirjasta. Lukemisen tuntutila muovaa osaltaan ekosysteemiä, joka olemme. Enemmän-kuin-inhimillisyyden huomioiminen lukemisen tilanteessa on vuorovaikutusta, jossa mikrobi, vesi ja sanoiksi puetut ajatukset, painomuste ja paperiksi muuttunut puu, keskustelevalle ja luovat affekteja, joista voi kirjoittaa uusia sanoja. Kainulainen, Lummaa ja Seutu (2012, 12) esittävätkin runouden, sen lukemisen ja tutkimisen olevan ”konkreettista ja elämänläheistä toimintaa”. Heidän mukaansa ne ”rakentavat,

uudistavat ja muokkaavat jokapäiväistä elämäämme, tunteita ja järkeä, ruumista ja mieltä – siis tapojamme elää” (Kainulainen, Lummaa & Seutu 2012, 12).

Huolenpidoissa päähenkilön kautta koettu kertomus kuvaa ihmisen kokemusta keskittymättä kuitenkaan alati ihmiseen itseensä. Teoksessa venytetään ihmisyyden rajoja muun muassa samastumisen ja odottamattoman kuvallisuuden kautta. Todetaan ”[m]inä, sivustavedettävä henkilö” (H 20), saaden minuus tuntumaan horjuvalta ja uudelleenasetellulta, kyseenalaistaen ihmistoimijuuden ääriviivat ja näkökulmat, muotoillen uudelleen minuuden materiaa esimerkiksi ympäristöön rinnastumisten kautta. Rajat ja pinnat vuotavat vaihtuvien kokonaisuuksien myötä ja pintojen kuvaus aikaansaa lukijan omilla pinnoilla vahvoja kontrastisia tunnelmia.

Lukemisen yhteismuotoutuva tila on mahdollisuus tarkastella hoivan käsitteen enemmän-kuin-inhimillisiä ulottuvuuksia ja avata uusia ajattelutapoja yhdessä ei-inhimillisen maailman kanssa. Salmian (2024) mukaan hoivan käsitteen laajentaminen enemmän-kuin-inhimilliseen piiriin korostaa nimenomaan yhteyksiä ja riippuvuuksia muihin olentoihin.

Esitän *Huolenpitojen* tarjoavan lukijalle monipuolisia ja -suuntaisia huolenpitoon limittyviä affekteja. Väitän näiden sisältävän enemmän-kuin-inhimillistä hoivaa ja avaavan tarkkaavaisuutta sen suuntaan. Tarkkaavaisuuden ja havainnoinnin myötä avautuu mahdollisuus huomioivammalle enemmän-kuin-inhimilliselle yhteistyölle, yhteismuotoutuvuudelle. *Huolenpitoja* kannustaa luentani mukaan pohtimaan näkökulmaa, että ennemmin kuin aktiivisesti toimia hyvinvoinnin lisäämisen eteen, voisimmekin aktiivisesti tehdä vähemmän, antautua ja hellittää. Antaen hoivan vaikuttaa joutilaisuudessa monisuuntaisesti, antaen tilaa toisenlaisille toimijuuksille.

Se, minkä parissa tahtoisin jatkaa tästä edelleen teoksen kanssa, on runoproosan lajin tiiviimpi tarkastelu ja merkitys enemmän-kuin-inhimillisten verkostojen esiinlukemiseen, miten tarina kehkeytyy tällaisella lyysisellä tavalla, miten olennot muuttuvat tässä rihmastoisessa kanssakäymisessä, miten rihmasto ja vuorovaikutus muuttuu.

Päätän tutkielmani *Huolenpidoissa* esitettyyn, omien äärien käsittämätöntä avaruutta pohtivaan, toteavaan kysymyspariin:

[...] mistä lopun, minne alan. (H 57)

Lähteet

H = Åkerblad, Eeva 2022: *Huolenpitoja*. Helsinki: S&S.

Ahmed, Sara 2004/2018: *Tunteiden kulttuuripolitiikka*. (*Cultural Politics of Emotion*.) Suom.

Elina Halttunen-Riikonen. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry / Niin & näin.

Ahmed, Sara 2010: Happy Objects. Teoksessa *The Affect Theory Reader*. Eds. Melissa Gregg

& Gregory J. Seigworth. Durham: Duke University Press, 29–51.

Aholainen, Katri 2020: Diffraaktiivinen luenta Yrjö Kokon Laulujoutsenesta ja valokuvan ei-

inhimillisyydestä. Teoksessa *Sotkuiset maailmat. Posthumanistinen*

kirjallisuudentutkimus. Toim. Elsi Hyttinen & Karoliina Lummaa. Jyväskylä:

Nykykulttuuri, 179–206.

Aholainen, Katri 2024: Posthumanismi-luento. Kurssilla: Ei-inhimillinen taiteen ja kulttuurin

tutkimuksessa, Turun yliopisto, 14.11.2024.

Aholainen, Katri 2026: *Laulujoutsenten elokerrallinen toimijuus Yrjö Kokon teoksissa*

Laulujoutsen (1950) ja Ne tulevat takaisin (1954). Turku: Turun yliopisto.

<https://www.utupub.fi/server/api/core/bitstreams/7e584298-542e-4477-9a29-3b5b62d3738e/content> [haettu 12.3.2026]

Autio, Mervi 2024a: ”Hon går i vilddjurets tecken fast hon bara äter gräs.” Monilajisen

lauman risteäviä suhteita Tove Janssonin teoksessa *Den ärliga bedragaren* (1982).

Kandidaatintutkielma, Kotimainen kirjallisuus. Turku: Turun yliopisto.

Autio, Mervi 2024b: Kohti huomioivampaa enemmän-kuin-inhimillistä yhteistyötä.

Kotimaisen kirjallisuuden vuosikirja Sanelma 2023. Turku: Turun yliopisto, 29–34.

Barad, Karen 2007: *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement*

of Matter and Meaning. Durham / London: Duke University Press.

Barad, Karen 2017: Troubling time/s and ecologies of nothingness: re-turning, re-membering,

and facing the incalculable. *New Formations* Vol. 92, 56–86. [https://muse-jhu-](https://muse-jhu-edu.ezproxy.utu.fi:2443/article/689858)

[edu.ezproxy.utu.fi:2443/article/689858](https://muse-jhu-edu.ezproxy.utu.fi:2443/article/689858) [haettu 20.4.2025].

Barad, Karen 2019: Posthumanistinen performatiivisuus: Kohti ymmärrystä siitä, miten

materia merkityksellistyy. Suom. Annette Arlander. Teoksessa

Performanssifilosofiaa: esitysten, esiintymisten ja performanssien filosofiasta

performanssiajatteluun. Toim. Tero Nauha, Annette Arlander, Hanna Järvinen & Pilvi

- Porkola. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, esittävien taiteiden tutkimuskeskus, 99–131.
- Bennett, Jane 2010/2020: *Materian väre. Olioiden poliittinen ekologia. (Vibrant Matter: A Political Ecology of Things.)* Suom. Tapani Kilpeläinen. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry / Niin & näin.
- Braidotti, Rosi 2006: Affirming the Affirmative. On Nomadic Affectivity. *Rhizomes* 11/12 (2005/2006). <http://www.rhizomes.net/issue11/braidotti.html> [haettu 10.4.2026].
- Braidotti, Rosi 2019: *Posthuman Knowledge*. Cambridge & Medford: Polity Press.
- Braidotti, Rosi 2022: *Posthuman Feminism*. Cambridge & Medford: Polity Press.
- Deleuze, Gilles 1981/2012: *Spinoza. Käytännöllinen filosofia. (Spinoza. Philosophie pratique.)* Suom. Eetu Viren. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Deleuze, Gilles & Guattari, Félix 1991/1993: *Mitä filosofia on? (Qu 'est-ce que la philosophie?)* Suom. Leevi Lehto. Helsinki: Gaudeamus.
- Felski, Rita 2008/2024: *Kirjallisuuden hyödyllisyys. (Uses of Literature.)* Suom. Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino.
- Haraway, Donna J. 1992/2020: The Promises of Monsters: A Regenerative Politics for Inappropriate/d Others. Teoksessa *The Monster Theory Reader*. Ed. Jeffrey Andrew Weinstock. Minneapolis: University of Minnesota Press, 459–522.
- Haraway, Donna J. 2000: How like a leaf. Interview with Thyrza Nichols Goodeve. London & New York: Routledge, 295–337.
- Haraway, Donna J. 2003: *Companion Species Manifesto. Dogs, People, and Significant Otherness*. Chicago: Prickly Paradigm Press.
- Haraway, Donna J. 2008: *When Species Meet*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Haraway, Donna J. 2016: *Staying with the Trouble. Making Kin in the Chthulucene*. Durham: Duke University Press.
- Haraway, Donna & Schneider, Joseph 2005: *Donna Haraway: Live Theory*. New York & London: Continuum.
- Helle, Anna & Hollsten, Anna 2016: Tunnetko kirjallisuutta? Johdatus suomalaisen kirjallisuuden tutkimukseen tunteiden ja tuntemusten näkökulmasta. Teoksessa *Tunteita ja tuntemuksia suomalaisessa kirjallisuudessa*. Toim. Anna Helle & Anna Hollsten. Helsinki: SKS, 7–33.
- Kainulainen, Siru 2016a: *Runon tuntu*. Helsinki: Osuuskunta Poesia.
- Kainulainen, Siru 2016b: Lukemisen tuntutiloja. Harry Salmenniemen, Vilja-Tuulia Huotarisen ja Salla Susiluodon runojen vastaanotosta. Teoksessa *Tunteita ja*

- tuntemuksia kirjallisuudessa*. Toim. Anna Helle & Anna Hollsten. Helsinki: SKS, 131–153.
- Kainulainen, Siru; Lummaa, Karoliina & Seutu, Katja 2012: Lukijalle & Materiaaliset muodot: Aluksi. Teoksessa *Työmaana runous – Runoudentutkimuksen nykysuuntauksia*. Toim. Siru Kainulainen, Karoliina Lummaa & Katja Seutu. Helsinki: SKS, 7–17.
- Kekkonen, Helmi 2025: *Näin minä sen kirjoitin*. Helsinki: Kosmos.
- Khodyreva, Anastasia A. & Suoyrjö, Elina 2021: Ajattelua veden kanssa. *Niin & näin – filosofinen aikakauslehti*, 1/2021, verkkoteksti. <https://netn.fi/artikkelit/ajattelua-veden-kanssa/> [haettu 16.8.2025].
- Koistinen, Aino-Kaisa, & Karkulehto, Sanna 2021: Kohti planetaarista tuntua: feministis-posthumanistinen uudelleenkuvittelu ja etiikka ihmisen jälkeen. *Niin & näin – filosofinen aikakauslehti* nro. 108, 1/2021, 62–72. <https://netn.fi/node/7954> [haettu 9.10.2024].
- Kurikka, Kaisa 2016: Kolmen pisteen tunteet: Irmari Rantamalan *Harhama* ja eksessin affektit. Teoksessa *Tunteita ja tuntemuksia suomalaisessa kirjallisuudessa*. Toim. Anna Helle & Anna Hollsten. Helsinki: SKS, 85–107.
- Lummaa, Karoliina & Rojola, Lea 2014/2015: Johdanto: Mitä posthumanismi on? Teoksessa *Posthumanismi*. Toim. Karoliina Lummaa & Lea Rojola. 3. painos. Turku: Eetos, 13–32.
- Lykke, Nina 2018: When Death Cuts Apart: On Affective Difference, Compassionate Companionship and Lesbian Widowhood. Teoksessa *Affective Inequalities in Intimate Relationships*. Eds. Tuula Juvonen & Marjo Kolehmainen. New York and London: Routledge, 109–25.
- Lyytikäinen, Pirjo 2012: Villasukkia Jumalalle. Teoksessa *Kertomuksen luonto*. Toim. Kaisa Kurikka, Olli Löytty, Kukku Melkas & Viola Parente-Čapková. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 19–25.
- MacCormack, Patricia 2020: *Ahuman Manifesto. Activism for the End of the Anthropocene*. London: Bloomsbury Academic.
- Neimanis, Astrida 2009/2021: Ruumiimme ovat veden vallassa. (We Are All Bodies of Water.) Suom. Kaisa Kortekallio. *Niin & näin – filosofinen aikakauslehti* nro. 108, 1/2021, 58–60. <https://netn.fi/artikkelit/ruumiimme-ovat-veden-vallassa/> [haettu 22.7.2025].

- Neimanis, Astrida 2012: *Hydrofeminism: Or, On Becoming a Body of Water*. Teoksessa *Undutiful Daughters: Mobilising Future Concepts, Bodies and Subjectivities in Feminist Thought and Practice*. Eds. Henriette Gunkel, Chrysanthi Nigianni & Fanny Söderbäck. New York: Palgrave Macmillan, 85-99.
- Neimanis, Astrida 2017: *Bodies of Water: Posthuman Feminist Phenomenology*. London: Bloomsbury Academic.
<https://www.bloomsburycollections.com/monograph?docid=b-9781474275415> [haettu 16.8.2025].
- Neimanis, Astrida 2018: *Posthuman Phenomenologies for Planetary Bodies of Water*. Teoksessa *A Feminist Companion to the Posthumanities*. Eds. Rosi Braidotti & Cecilia Åsberg. Springer International Publishing, 55–66. https://doi.org/10.1007/978-3-319-62140-1_5 [haettu 22.7.2025].
- Neimanis, Astrida 2020: *We are All at Sea*. Luento ja keskustelu Sofia Lemosin kanssa. The 2nd Riga Biennial of Contemporary Art (RIBOCA2). Keskustelusarja hoivasta, 9. osa, ensiesitys 16.7.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=Hp1wo1irkQA> [haettu 29.8.2025].
- Neimanis, Astrida 2022: "How to Think (as) a Body of Water: Access! Amplify! Describe!" Luentotaltiointi. Dortmunder Kunstverein. Ensiesitys 6.10.2022.
<https://www.youtube.com/watch?v=ASKL8EpDVXE> [haettu 20.9.2025].
- Nhất Hạnh, Thích 1992/2001: *Rauha on jokainen askel. Mielellisyyden polku arjessamme. (Peace is Every Step. The Path of Mindfulness in Everyday Life.)* Suom. Mikko Mäkitalo. Helsinki: Tammi.
- Nhất Hạnh, Thích 2017: *The Art of Living: Mindful Techniques for Peaceful Living*. London: Rider.
- Nyqvist, Sanna 2024: *Rannalla – miten kirjailijat löysivät meren*. Helsinki: Tammi.
- Parkko, Tommi 2016: *Intohimoa ja millimetripaperia: Poeettisia huomioita runoudesta ja runokokoelmista*. Helsinki: Avain.
- Puig de la Bellacasa, María 2017: *Matters of Care. Speculative Ethics in More Than Human Worlds*. Minneapolis / London: University of Minnesota Press.
- Rojola, Lea 2014/2015: *Hänen olivat täytetyt linnut*. Teoksessa *Posthumanismi*. Toim. Karoliina Lummaa & Lea Rojola. 3. painos. Turku: Eetos, 131–154.
- Rojola, Lea 2020: *Maan lahjat Nils-Aslak Valkeapään teoksessa Beaivi, Áhčážan*. Teoksessa *Sotkuiset maailmat. Posthumanistinen kirjallisuudentutkimus*. Toim. Elsi Hyttinen & Karoliina Lummaa. Jyväskylä: Nykykulttuuri, 115–144.

Salmia, Tiina 2024: Posthumanistinen feminismi -luento. Kurssilla: Ei-inhimillinen taiteen ja kulttuurin tutkimuksessa, Turun yliopisto, 14.11.2024.

Sheldrake, Merlin 2020/2024: *Näkymätön valtakunta. Miten sienet muokkaavat maailmaamme, mieliämme ja tulevaisuuttamme. (Entangled Life. How Fungi Make Our Worlds, Change Our Minds, and Shape Our Futures.)* Suom. Ulla Lempinen. Helsinki: Gummerus Kustannus Oy.

Waldén, Syksy 2024: Bath(e). Teoksessa *Aquatic Encounters. A Glossary of Hydrofeminisms*. Eds. Anastasia A. Khodyreva & Elina Suoyrjö. Helsinki: Rooftop Press, 32–43.